

ANALIZA TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA U PERIODU OD 2002. - 2012. GODINE

Tolušić, Zrinka

Master's thesis / Diplomski rad

2014

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:671623>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Zrinka Tolušić, apsolvant
diplomski studij, smjer: Agroekonomika

ANALIZA TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA U PERIODU
OD 2002. – 2012. GODINE

Diplomski rad

Osijek, 2014.

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU**

Zrinka Tolušić, apsolvant

Diplomski studij, smjer: Agroekonomika

**ANALIZA TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA U PERIODU
OD 2002. – 2012. GODINE**

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu diplomskog rada:

1. prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić, predsjednik
2. prof. dr. sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc. dr. sc. Tihana Sudarić, član

Osijek, 2014.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Pregled literature	3
3. Materijal i metode	5
4. Tržište poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj.....	6
4.1. Utjecaj države na tržište poljoprivrednih proizvoda.....	7
5. Poljoprivreda u brojkama	8
5.1. Stočarska proizvodnja.....	9
5.2. Ratarska proizvodnja	10
5.3. Proizvodnja voća	12
5.4. Proizvodnja povrća	14
6. Otkup i vrijednost prodanih (odabranih) poljoprivrednih proizvoda	17
7. Vanjsko trgovinska razmjena (odabranih) poljoprivrednih proizvoda	19
7.1. Značaj međunarodne trgovine	19
7.2. Najvažniji izvozni i uvozni proizvodi	22
7.3. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2012.	32
8. ZAKLJUČAK	39
9. LITERATURA.....	41
10. SAŽETAK.....	43
11. SUMMARY	44
12. POPIS TABLICA.....	45
13. POPIS SLIKA	46
14. POPIS GRAFIKONA	47
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	48
BASIC DOCUMENTATION CARD	49

1. Uvod

Poljoprivrednu proizvodnju u Republici Hrvatskoj brojni problemi pratili su od vremena Drugog svjetskog rata. U to vrijeme razvitak poljoprivrede bio je podređen razvoju industrije. Provodilo se malo gospodarskih aktivnosti koje su bile od značaja za razvitak poljoprivrede. To su prije svega bile smjernice koje su služile kao poticajne mjere za uspješnu budućnost glede poljoprivrede, a dovoljne su bile samo kako ne bi došlo do prestanka poljoprivredne proizvodnje, odnosno da bi se osigurala dovoljna količina hrane. Prestanak bavljenja pučanstva poljoprivrednom proizvodnjom doveo bi do prestanka proizvodnje hrane.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva nailaze na velike promjene. Ona su već odavno trebala biti transformirana, ali zbog bojazni od nečega novog, to se još nije dogodilo. Na temelju zastarjele koncepcije i sustava gospodarenja, nisu u mogućnosti odgovoriti uvjetima tržišnog gospodarstva. Da bi se gospodarstvo moglo prilagoditi, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo morat će postati osnovni organizacijski oblik u poljoprivrednoj proizvodnji te će management u uvjetima tržišnog gospodarstva postati važan čimbenik njihovog poslovanja.

Jedan od glavnih ciljeva agrarne politike jest razviti tržišnu strukturu i prilagoditi institucionalni okvir u skladu s trendovima na tržištu. Tako su još 2001. godine Zakonom o poljoprivredi propisane i mjere pod nazivom mjere tržišno cjenovne politike.

Tržišno cjenovnom politikom utječe se na stabilnost domaćeg tržišta poljoprivrednih proizvoda, uz istodobno jačanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, i na provedbu obveza sukladno međunarodnim trgovinskim sporazumima. Tržišno cjenovnu politiku čine sljedeće skupine mjera:

- ✓ propisane cijene
- ✓ novčani poticaji i naknade
- ✓ mjere poticanja prodaje i potrošnje
- ✓ mjere uravnoteženja poljoprivrede
- ✓ trgovinske mjere.¹

Kroz navedene mjere, ulaskom Republike Hrvatske u Europsku Uniju, tržište poljoprivrednih proizvoda trebalo je uspostaviti te omogućiti poljoprivrednim proizvođačima sigurno tržište,

¹ Zakon o poljoprivredi, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Zagreb, 2001., NN 66/01,

ali se je još više nastojalo omogućiti da poljoprivredni proizvođači posluju temeljem tržišnog mehanizma što, kako i za koga proizvoditi.

Na taj bi se način svima omogućilo osigurano tržište, dostatna ponuda za potražnju, a to bi kao posljedicu imalo i povećanje proizvodnje, ali i veliki utjecaj na vanjskotrgovinsku razmjenu.

Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda ovisna je o domaćoj proizvodnji, razvijenosti industrije prehrambenih proizvoda, stvarnoj i potencijalnoj domaćoj potražnji, promjenama na svjetskom tržištu i slično, te je cilj Republike Hrvatske da koristeći svoje komparativne prednosti ostvari što veći izvoz uz što manji uvoz.

Međunarodna razmjena posljedica je unutrašnjih zbivanja u privredi, proizvodnji i potrošnji, odnosa ponude i potražnje, viškova i manjkova roba u gospodarstvu otvorenom prema svjetskom tržištu. Postoji snažna veza između vanjske trgovine i rasta društvenog proizvoda. Veće stope rasta ostvaruju države s uspješnim i konkurentnim izvoznim sektorima, razvijenim domaćim tržištem ili pristupom drugim tržištima. Općenito, u ekonomskoj teoriji rasta, prihvaćena je pozitivna korelacija između izvoza i ekonomskog rasta. Procijenjeno je da liberaliziran trgovinski sustav s rastom izvoza za 1% pridonosi 0,7 % višoj stopi rasta BDP-a, u odnosu na ostale gospodarske sustave.

Najnovija ekonomska kriza izazvala je strukturne promjene svjetskoga gospodarstva, pri čemu je uočljiv proces tržišnoga repozicioniranja i to ponajprije u realnome sektoru ekonomije. Zbog toga se razvitak hrvatskoga gospodarstva mora zasnivati na izvoznoj orijentaciji, a osobito na izvoznoj orijentaciji prerađivačke industrije.

U ovom diplomskom radu prikazani su podaci o proizvodnji poljoprivredno prehrambenih proizvoda, vanjskotrgovinskoj razmjeni i vrijednosti otkupljenih i prodanih proizvoda kroz vremenski period od deset godina, odnosno od 2002. do 2012. godine, iz kojih će biti vidljivo jesu li nastojanja za sređivanjem tržišta bila uspješna ili ne.

2. Pregled literature

Suvremena ekonomska teorija i praksa međunarodnim ekonomskim odnosima i vanjskotrgovinskom poslovanju pridaju posebnu pozornost i značenje. Iz međunarodnog ekonomskog okruženja dolaze brojni utjecaji koji su od velikog značenja za gospodarski razvoj i tekuću ekonomsku stabilnost svake zemlje.

Uloga i značenje vanjske trgovine /uvoza i izvoza/ neke zemlje ogleda se u sljedećem (Andrijanić, 1999;9):

- u opskrbi gospodarstva zemlje proizvodima koje ne može proizvoditi ili ih ne proizvodi u količinama dovoljnim za zadovoljavanje domaće potrošnje;
- u doprinosu svjetskoj podjeli rada pa time i smanjenju proizvodnih troškova;
- u omogućavanju konkurencije između kupaca i proizvođača, sprečavajući stvaranje monopola i prenapetosti promjene cijena robe;
- u olakšavanju izvoza kapitala.

Svaka zemlja u svojoj vanjskotrgovinskoj aktivnosti nastoji iskoristiti komparativne prednosti koje ima u proizvodnji određenih proizvoda i usluga u odnosu na druge zemlje s kojima održava ekonomske odnose. Vanjskotrgovinska politika (Petrač, 2002; 225), ukoliko se svjesno koristi za utjecanje na poljoprivrednu aktivnost, predstavlja sredstvo agrarne politike koja izravno utječe i na razvoj i uspješnost gospodarskih subjekata u poljoprivrednoj proizvodnji. Osim teoretičara, i praktičari i članovi vlade, odnosno ministarstava kao što je Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, ističu sljedeće:

- Povećanje izvoza stvara radna mjesta.
- Zbog financijskih i drugih ograničenja unutarnjeg tržišta, jedino izvozno orijentirana ekonomija može maloj zemlji jamčiti dugoročno održiv gospodarski rast.
- Izvozno orijentirane zemlje u recesiji se brže oporavljaju od ostalih ekonomija, a njihove recesije traju kraće i za posljedicu imaju manji broj zatvorenih radnih mjesta.
- Izvoz je komponenta agregatne potražnje te, shodno tome, njegov rast predstavlja ujedno i rast BDP-a.
- Veličina izvoza ima značajan utjecaj na razinu deficita državnog računa.
- Izvoz povećava devizne rezerve.
- Izvoz unapređuje kompetitivne prednosti zemlje usvajanjem novih znanja i tehnologija.

- Izvozna orijentacija jača ukupnu konkurentnost zemlje te stvara pozitivnu percepciju o funkcioniranju njezina gospodarstva.
- Izvozno konkurentna društva su stabilnija u svom poslovanju i imaju tendenciju održivog razvoja.
- Izvoz smanjuje ovisnost o domaćem tržištu i disperzira rizik, pa izvozna društva imaju veće šanse za dugoročni opstanak.
- Izvoz povećava sposobnost natjecanja na domaćem tržištu. Iskustvo, poput saznanja o drugim proizvodima i uslugama te globalnim strategijama kompanije koje predstavljaju konkurenciju, unaprjeđuje poslovanje poduzeća.
- Povećanje izvoza doprinosi unaprjeđenju konkurentnosti proizvoda kao preduvjetu uspješnog funkcioniranja u okviru zajedničkog europskog tržišta.
- Izvoz predstavlja optimalan model internacionalizacije za male i srednje poduzetnike.
- Izvoz otvara mogućnosti uključivanja u druge oblike međunarodnog poslovanja.
- S razvojem različitih modela financiranja, sveprisutnosti interneta i dogovaranjem trgovinskih sporazuma, pristup globalnom tržištu danas je lakši nego prije.

Poljoprivredna, kao i svaka druga djelatnost, treba doprinositi pozitivnoj vanjskotrgovinskoj bilanci povećavajući izvoz i osiguravajući dovoljne količine proizvoda za zadovoljavanje potreba domaćeg stanovništva.

3. Materijal i metode

U izradi ovoga rada korišteni su sekundarni izvori podataka. Izvori sekundarnih podataka su dostupna literatura i znanstveni radovi, izvješća Hrvatske gospodarske komore, Državnog zavoda za statistiku, Ministarstva poljoprivrede te internetski izvori koji aktualiziraju predmet rada, poljoprivrednu proizvodnju u razdoblju od 2002.godine do 2012. godine.

Za potrebe istraživanja u radu u teorijsko-metodološkom postupku istraživanja korištene su sljedeće glavne znanstvene metode:

- Komparativna metoda
- Metoda klasifikacije
- Statističko-numerička metoda,
- Metoda generalizacije,
- Metoda kauzalnog zaključivanja,
- Metoda analize,
- Metoda kompilacije
- Metoda sinteze,

s ciljem zadovoljavanja metodoloških zahtjeva – objektivnosti, pouzdanosti, općenitosti i sistematičnosti.

4. Tržište poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj

Pod pojmom tržišta smatra se skupina ljudi koja, bilo da se radi o pojedincima ili poduzećima, treba neke proizvode u određenoj kategoriji proizvoda te koja ima odgovarajuću platežnu sposobnost, spremnost i ovlaštenje za kupnju određene robe.²

Tržište poljoprivrednih proizvoda u sustavu općeg tržišta zauzima posebno mjesto iako na tom tržištu djeluju isti tržišni činitelji kao i na drugim tržištima, ali zbog specifičnosti procesa proizvodnje u poljoprivredi, tržišni činitelji djeluju drugačije nego na ostalim tržištima. Razvoj tržišta poljoprivrednih proizvoda usko je vezan za kretanje robnosti proizvodnje na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, koja pak ovise o dinamici razvitka poljoprivrede i ukupnog gospodarstva.

Tržište poljoprivrednih proizvoda, dio je općeg, jedinstvenog tržišta koje obuhvaća tržište poljoprivrednih proizvoda, reprodukcijskog materijala, tržište poljoprivrednih kredita i tržište poljoprivredne radne snage.³

Specifičnosti tržišta poljoprivrednih proizvoda u odnosu na ostala tržišta, pojavljuju se zbog specifičnosti poljoprivrede i to u obliku:

- ✓ nestabilnosti ponude
- ✓ sezonskog karaktera ponude
- ✓ različite kvalitete poljoprivrednih proizvoda
- ✓ zamjenjivosti proizvoda
- ✓ teškoćama u prilagođavanju zahtjevima potražnje
- ✓ razlikama u uvjetima pod kojima poljoprivredni proizvodi dolaze na tržište.⁴

Preduvjet za ostvarenje ciljeva poljoprivrednih proizvođača na poljoprivrednim gospodarstvima je opstanak, rast i razvoj na tržištu poljoprivrednih proizvoda. Kako bi poljoprivredni proizvođači to uspjeli moraju prepoznati tržišne prilike, odnosno ciljano tržište na kojemu će plasirati svoje proizvode. Tržište poljoprivrednih proizvoda ubraja se među najosjetljivija tržišta jer se na njemu nalaze proizvodi koji su vezani za određeno područje i tlo,

² Tolušić, Z.: Tržište poljoprivrednih proizvoda, Poljoprivredni fakultet Osijek, Osijek, 2011.g.

³ Zmaič, K.; Petrač, B.: Važnost poznavanja tržišta kao pretpostavka razvoja poljoprivrednih obiteljskih gospodarstava, Zavod za agroekonomiku, poljoprivredni fakultet Osijek

⁴ Zmaič, K.; Petrač, B.: Važnost poznavanja tržišta kao pretpostavka razvoja poljoprivrednih obiteljskih gospodarstava, Zavod za agroekonomiku, poljoprivredni fakultet Osijek

jer je dolazak proizvoda na tržište vezan za određeno godišnje doba, ali isto tako činjenica je da se poljoprivredni proizvodi jako brzo i lako kvare. Poljoprivredna proizvodnja vezana je uz određenu poljoprivrednu strukturu koja se teško mijenja te se opseg poljoprivredne proizvodnje ne može nikad sa sigurnošću unaprijed utvrditi, a i koeficijent obrtaja je jako malen. Veliki problem za tržište poljoprivrednih proizvoda je i u tome što poljoprivredna proizvodnja ne može reagirati u kratkom vremenskom periodu na neke zahtjeve tržišta. Nesigurnost glede cijena proizvoda također je značajan činitelj koji utječe na tržište. Činjenica je i da poljoprivredni proizvođači ne mogu unaprijed znati po kojoj će cijeni moći prodati proizvod, koje će biti potrebe i koji će se proizvod tražiti te koji će proizvod biti najbolje plaćen na tržištu. Vrlo zastupljeni mehanizmi prometa na prodajnom poljoprivrednom tržištu jesu tržnice, međutrgovinski promet i trgovina na malo. Posebni mehanizmi otkupa jesu sajmovi, aukcije i burze koji nisu dovoljno razvijeni kako bi pomogli poljoprivrednim proizvođačima na tržištu.

4.1. Utjecaj države na tržište poljoprivrednih proizvoda

U uvjetima suvremene poljoprivredne proizvodnje, neophodno je poznavanje osnovnih zakonitosti na tržištu kao i njihovih kretanja. Stoga je i Republika Hrvatska putem različitih zakona i primjenom različitih mjera, pri čemu se neke aktiviraju samo iznimno, još od 2003. godine, nastojala utjecati na tržište poljoprivrednih proizvoda.

Krovni Zakon koji daje najširi pravni okvir za provedbu mjera uređenja tržišta je Zakon o poljoprivredi. Temeljem Zakona predviđaju se mjere uređenja tržišta kao što su propisane cijene, intervencije na domaćem tržištu, novčani poticaji i naknade, mjere uravnoteženja ponude i trgovinske mjere. Zakonom je predviđeno rješavanje regulacije ponude i potražnje pojedinih skupina poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda posebnom uredbom, tzv. tržišnim redom kojim je do sada regulirana samo pšenica. Veliki naglasak država stavlja na sustav potpora poljoprivrednim proizvođačima zbog specifičnosti poljoprivredne proizvodnje.

Zbog pridruživanja Europskoj Uniji, 2009. godine, tada Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, predložilo je Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda koji je bio i uvjet za ispunjavanje mjerila za zatvaranje pregovora u poglavlju 11. Navedenim Zakonom propisuju se način i mjere uređenja tržišta u pojedinim sektorima poljoprivrednih proizvoda, uvjeti za aktiviranje pojedinih mjera uređenja tržišta, korisnici u provedbi navedenih mjera te njihova kontrola i upravni te inspekcijski nadzor. Indirektno, na tržište poljoprivrednih proizvoda utječe i visina carina, kvote i Tarifni sustav koje određuje država svojim odredbama.

5. Poljoprivreda u brojkama

Poljoprivreda je oduvijek bila jedan od temelja gospodarskog razvitka i zahvaljujući njoj stvarane su nove djelatnosti manje ili više vezane za nju. Poljoprivreda se u Republici Hrvatskoj zadnjih pedesetak godina suočavala s brojnim problemima i poteškoćama. Brojne nedaće pratile su ju još od vremena Drugog svjetskog rata, kada je razvitak poljoprivrede bio podređen razvoju industrijske proizvodnje. U to se vrijeme provodilo vrlo malo poljoprivrednih aktivnosti, a sve te aktivnosti koje su se i provodile nisu bile dovoljno poticajne za razvoj poljoprivrede i njezinu bolju budućnost. Postojalo je niz zakona, no te zakonske mjere nisu bile u cilju razvoja poljoprivrede već samog bavljenja poljoprivredom, odnosno cilj im je bio samo osiguranje proizvodnje hrane, jer je opće poznato da bez poljoprivrede nema niti hrane.

Iako se tijekom godina različitim aktivnostima pokušavalo potaknuti razvitak poljoprivrede, danas još uvijek možemo reći da Hrvatska poljoprivreda velikim dijelom nije konkurentna u odnosu na veći dio zemalja članica EU.

Zbog postojanja poljoprivrednih i vodnih resursa, zemljišta te prirodno klimatskih pogodnosti, različitih geografskih i klimatskih cjelina Republika ima potencijala i temelj za ostvarivanje bolje poljoprivredne proizvodnje i postizanje veće konkurentnosti. Takva raznolikost omogućava i proizvodnju širokog asortimana poljoprivrednih proizvoda.

Prema podacima Hrvatske gospodarske komore za 2012. godinu, udio biljne odnosno ratarske proizvodnje znatno je viši u odnosu na stočarsku proizvodnju što je vidljivo i iz slike br.1.

Slika br 1:. *Struktura poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj*

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, izvješće za 2012.g.

U narednih nekoliko poglavlja, obrađene su najvažnije proizvodnje (stočarska, ratarska, proizvodnja povrća i voća) gdje se promatraju brojčani pokazatelji u vremenskom periodu od 2002. pa do 2012. godine.

5.1. Stočarska proizvodnja

Stočarska proizvodnja rasprostranjena je na cijelom području Republike Hrvatske. U ukupnoj strukturi, stočarska proizvodnja predstavlja oko 44% ukupne poljoprivredne proizvodnje, a u strukturi proizvodnje prevladavaju obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG). Njihov stočni fond predstavlja oko 80% ukupnog stočnog fonda. Uglavnom su to manja gospodarstva, iako se u zadnjih nekoliko godina lagano povećava i proizvodnja na velikim proizvodnim jedinicama, odnosno na specijaliziranim farmama. Govedarstvo je najznačajnija grana, potom svinjogojstvo, peradarstvo te ovčarstvo i kozarstvo. Proizvodnja mlijeka čini osnovicu za govedarstvo.

U tablici br.1. prikazana je stočarska proizvodnja u Republici Hrvatskoj u proteklom desetogodišnjem vremenskom periodu. Iz tablice je vidljivo da proizvodnja goveda, svinja i peradi lagano varira. Uzgoj goveda je od 2002. do 2006. godine u laganom porastu, a od 2007. do 2011. slijedi lagani pad pa opet lagani porast. Kod svinjogojstva situacija je gotovo identična, ali je proizvodnja u 2012. manja nego u 2002. godini. Perad je konstantno u padu sve do 2012. godine kada bilježi porast. Kategorija ovaca je u 2004. i 2005. godini doživjela značajan porast, a zatim pad, no u svakom slučaju zamjetan je znatan porast gledajući 2002. u odnosu na 2012. godinu. Kod isporuke kravljeg mlijeka, količina je u porastu do 2009., a zatim je vidljiv lagani pad, ali gledajući 2002. u odnosu na 2012. godinu ipak se može govoriti o konstantnom povećanju isporučenog mlijeka. Unatoč velikom smanjenju poljoprivrednih obiteljskih gospodarstava, proizvodnja mlijeka se povećava zbog novih velikih specijaliziranih farmi.

Tablica br. 1: Brojno stanje stoke u Republici Hrvatskoj

-u tis./mil.kg.

<i>Godina</i>	<i>Goveda</i>	<i>Svinje</i>	<i>Ovce</i>	<i>Perad</i>	<i>Isporučeno kravlje mlijeko</i>
2002.	417	1 286	580	11 665	514
2003.	444	1 347	587	11 778	541
2004.	466	1 489	722	11 185	549
2005.	471	1 205	796	10 641	624
2006.	483	1 489	680	10 088	651
2007.	467	1 348	646	10 053	673
2008.	453	1 104	643	10 015	658
2009.	447	1 250	619	10 787	675
2010.	444	1 231	630	9 470	624
2011.	446	1 233	639	9 523	626
2012.	452	1 182	679	10 161	602

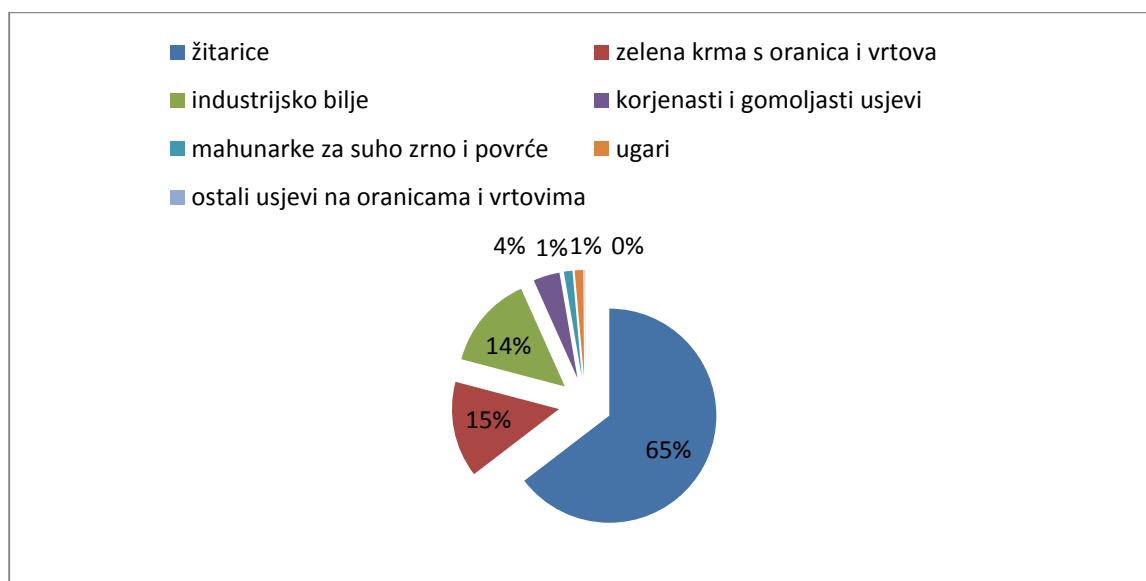
***Izvor:** Državni zavod za statistiku / Godišnji izvještaj Hrvatske poljoprivredne agencije, za 2012.g.*

5.2. Ratarska proizvodnja

Ratarska proizvodnja predstavlja jednu od najvažnijih poljoprivrednih grana u pogledu uporabe zemljišta i proizvodnje za prehranu ljudi i životinja. U ukupnoj strukturi ratarske proizvodnje u Republici Hrvatskoj, proizvodnja žitarica zauzima najznačajnije mjesto. Proizvodnja se odvija na 903 000 ha. Dominantno mjesto imaju kukuruz i pšenica. U sektoru žitarica, Hrvatska je i više nego dostatna za potrebe domaćeg tržišta. Što se tiče proizvodnje uljarica, na prvom mjestu je soja, zatim suncokret i uljana repica.

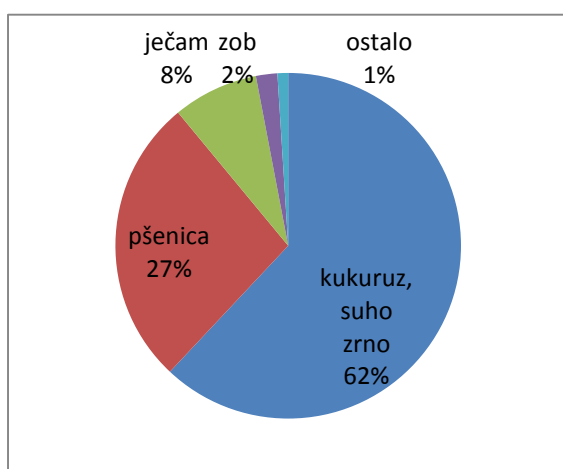
Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, gledajući ratarsku proizvodnju odnosno zasijane površine, najvažnije i najbrojnije kulture su žitarice, zatim zelena krma s oranicama i vrtovima, industrijsko bilje, korjenasti i gomoljasti usjevi, mahunarke, ugari te ostali usjevi na oranicama i vrtovima. Na slici br. 2. prikazani su omjeri u postotcima navedenih kultura za 2012. godinu, na slici br.3. prikazana je struktura proizvodnje žitarica, a na slici br.4. struktura proizvodnje uljarica.

Slika br 2: Struktura zasijanih površina

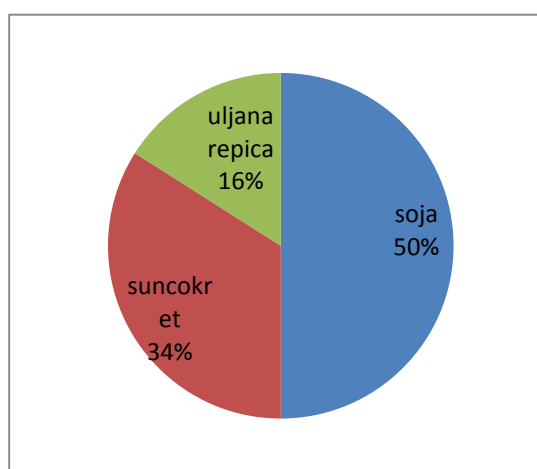

Izvor: Državni zavod za statistiku, za 2012.g.

Slika br. 3: Struktura proizvodnje žitarica

Slika br.4: Struktura proizvodnje uljarica

Izvor: Knjižica Hrvatske poljoprivrede, Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, 2012.g.

Struktura i dinamika ratarske proizvodnje, prikazana je u tablici br.2. Iz tablice je vidljivo da sve kulture variraju u količini proizvodnje, a jedino je značajan porast u proizvodnji uljane repice gledajući 2002. u odnosu na 2012. godinu. Situacija glede proizvodnje nije stabilna te ovisi o nizu čimbenika koji mogu utjecati na nju, a to je prije svega nesređena situacija u poljoprivredi koja je u velikoj mjeri posljedica rata, ali i nemogućnosti razvitka poljoprivredne proizvodnje, potpora, ali i klimatskih uvjeta.

Tablica br. 2: Ratarska proizvodnja najvažnijih kultura

u 000/t

Godina	Kukuruz	Pšenica	Soja	Suncokret	Šećerna repa	Uljana repica
2002.	2 502 000	988 000	129 000	60 000	1 183 000	26 000
2003.	1 569 000	609 000	83 000	69 000	678 000	29 000
2004.	2 287 000	245 000	45 000	25 000	680 000	22 000
2005.	2 207 000	602 000	120 000	78 000	1 338 000	41 000
2006.	1 934 517	804 601	174 214	81 614	1 558 000	20 000
2007.	1 424 599	812 347	90 637	54 303	1 582 606	40 000
2008.	2 504 940	858 333	107 558	119 872	1 269 536	63 000
2009.	2 182 521	936 076	115 159	82 098	1 217 041	80 000
2010.	2 067 815	681 017	153 580	61 789	1 249 151	33 000
2011.	1 733 664	782 499	147 271	84 960	1 168 015	50 000
2012.	1 348 000	1 000 000	96 000	90 000	805 000	85 000

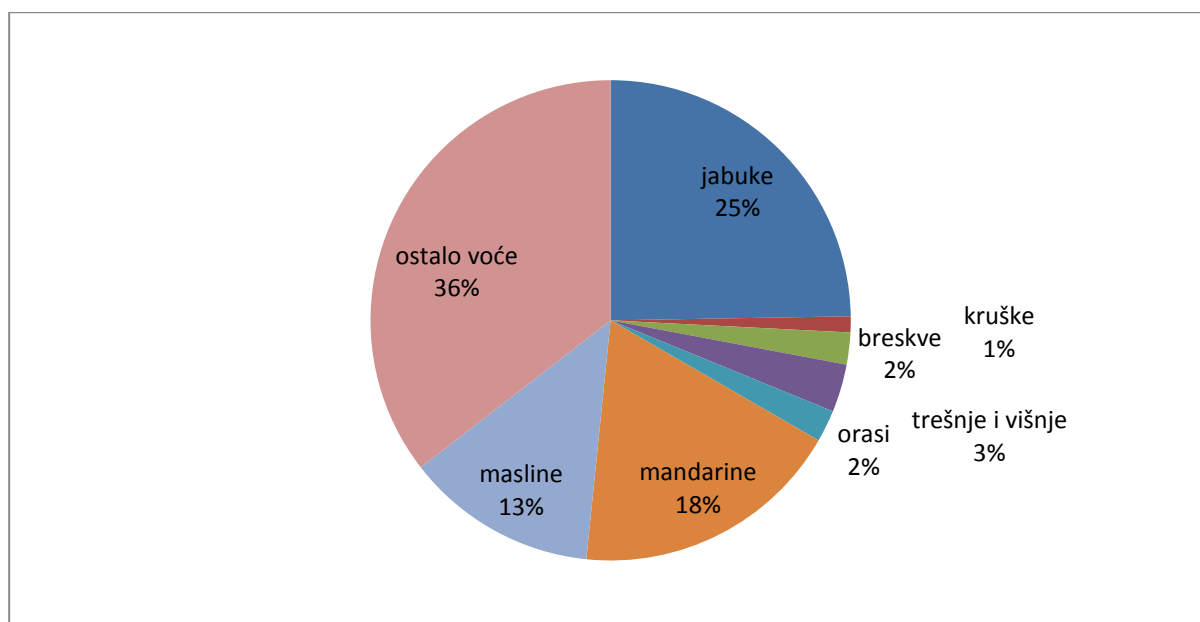
Izvor: Državni zavod za statistiku 2012.g.

5.3. Proizvodnja voća

Višegodišnje ograničavanje privatnog sektora, planski i centralizirani gospodarski sustav, onemogućili su prirodni razvitak poduzetništva u voćarstvu i prerađivačkoj industriji.⁵ Negativni utjecaj procesa tranzicije na tržišno gospodarstvo višestruko je uvećan, izravno ili neizravno učinkom Domovinskog rata. Na kraju, tu je još bio utjecaj pristupanja Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, ali i pripreme ulaska u EU. Također, u hrvatskom voćarstvu postoje jako velike razlike između tradicijske, ekstenzivne i samoopskrbe proizvodnje voća na obiteljskim gospodarstvima i intenzivne tržno usmjerene proizvodnje plantažnih nasada voća. Na slici br.5. prikazana je struktura proizvodnje voća Republike Hrvatske.

⁵ V.Par: Smjernice hrvatskog voćarstva 2008.-2013., Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet, Zagreb, 2009,

Slika br. 5: Struktura proizvodnje voća

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, 2012.g.

No, unatoč navedenoj situaciji, proizvodnja u voćarstvu je znatno povećana uz odstupanja i variranja pojedinih vrsta. U Tablici br. 3. prikazana je proizvodnja značajnih vrsta voća tijekom zadnjih deset godina.

Tablica br.3: Proizvodnja voća najvažnijih kultura

u 000/t

<i>Godina</i>	<i>Jabuka</i>	<i>Kruška</i>	<i>Masline</i>	<i>Mandarina</i>	<i>Breskve i nektarine</i>	<i>Višnje i trešnje</i>
2002.	59 134	7 594	32 955	16 057	10 120	12 415
2003.	58 054	7 797	9 482	11 102	6 631	11 977
2004.	76 989	11 691	20 613	15 649	9 464	9 566
2005.	69 682	7 447	36 602	8 067	7 110	8 821
2006.	73 700	8 917	27 530	42 120	6 943	9 926
2007.	80 174	9 872	34 527	43 139	6 135	14 590
2008.	80 201	8 849	35 955	50 138	7 348	14 674
2009.	93 355	9 950	32 592	37 500	10 110	14 125
2010.	106 865	8 715	38 001	55 486	8 914	12 064
2011.	112 931	8 929	31 423	42 375	11 824	16 980
2012.	44 765	3 455	50 945	49 849	6 131	10 819

Izvor: Državni zavod za statistiku, za 2012.g.

Iz navedene je tablice (tab.3.) vidljivo da proizvodnja maslina i mandarina u zadnjih nekoliko godina značajno raste te da su to gotovo jedini proizvodi u voćarstvu koji su dostatni za potrebe RH te koji se izvoze. S obzirom da se oba proizvoda proizvode na morskom dijelu započela je i registracija proizvoda putem oznaka kvalitete. Trenutno je u postupku registracije Neretvanska mandarina te uskoro započinje i postupak registracije istarskog maslinovog ulja. Navedene oznake pomoći će proizvođačima navedenih proizvoda da povećaju proizvodnju jer će oznake omogućiti veću cijenu proizvoda. Ostale kulture su u laganom padu, a kod jabuka i krušaka u zadnje dvije godine vidljiv je veliki pad proizvodnje.

5.4. Proizvodnja povrća

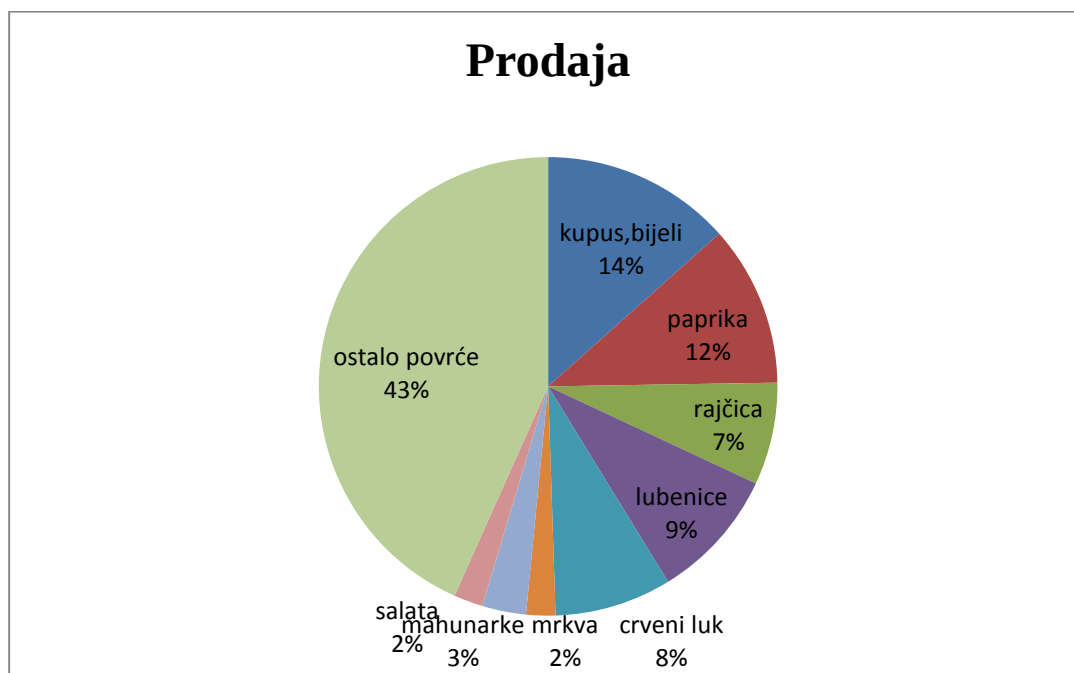
Povrćarstvo u Republici Hrvatskoj proizvodi se na oko 70 000 hektara što čini 4,8% ukupnih obradivih površina. U Hrvatskoj se 70% povrća proizvodi na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, od kojih svega 3% otpada na proizvodnju povrća u zaštićenim prostorima (staklenici i plastenici).

Na tim površinama proizvede se oko 370 000 tona povrća godišnje što nije dostatno za hrvatske potrebe. Proces restrukturiranja ukupnog gospodarstva još devedesetih godina odvijao se paralelno s procesom otvaranja tržišta što je rezultiralo rastom ukupnih potreba i povećanom potražnjom za povrćem te u konačnici rastom uvoza. Na slici br.6. prikazana je struktura proizvodnje povrća.

Kako bi se situacija s uvozom donekle popravila, Vlada Republike Hrvatske je 2006. godine donijela Operativni program za razvoj povrćarstva kojim se željelo potaknuti povećanje površina pod povrćem, a posebice u zaštićenim prostorima s ciljem podizanja proizvodnje na razinu koja bi bila dostatna za potrebe Hrvatske, ali i rast izvoza uz istovremeno uvođenje tehnologije proizvodnje, pakiranja i skladištenja povrća te podizanja kakvoće proizvoda.

U tablici br.4. dan je prikaz najvažnijih kultura te njihova proizvodnja u vremenskom periodu od 2006., do 2012. godine.

Slika br. 6: Struktura proizvodnje povrća

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, 2012.g.

Tablica br. 4: Proizvodnja povrća, najvažnije kulture

u 000/t

Godina	Rajčica	Krastavac i kornišon	Paprika	Luk, crveni i češnjak	Kupus bijeli	Cvjetača i brokula
2006.	29 027	11 059	46 132	23 826	48 771	3 260
2007.	48 040	19 207	35 822	36 347	38 300	4 644
2008.	14 795	14 795	34 760	35 701	50 619	5 049
2009.	14 516	14 516	35 991	35 634	66 833	4 652
2010.	10 894	10 894	18 621	30 363	36 597	3 000
2011.	11 067	11 067	20 022	29 631	38 871	2 760
2012.	25 418	6 714	14 553	27 501	23 093	2 556

Izvor: Državni zavod za statistiku za 2012.g.

Iz tablice je vidljivo da je proizvodnja povrća iz godine u godinu sve manja. Najočigledniji i najveći pad proizvodnje ima paprika, zatim bijeli kupus te ostale kulture. Jedini pozitivan pomak ima luk crveni i češnjak. Iz toga se može zaključiti kako operativni program razvoja

povrćarstva nije uspio. Najveći je razlog tomu upravo tržište. Naši proizvođači nemaju osigurano tržište gdje bi mogli plasirati svoje kvalitetne proizvode, a tome pridonosi i niža cijena uvoznih proizvoda iz inozemstva.

6. Otkup i vrijednost prodanih (odabranih) poljoprivrednih proizvoda

Iako se preko 80% domaće poljoprivredne proizvodnje odvija u okviru obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, brojčano gledajući omjer otkupa od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u odnosu na prodaju od pravnih osoba, čini se da je situacija obrnuta te da pravne osobe imaju natpolovičnu proizvodnju u poljoprivredi.

To je vidljivo i iz tablice br. 5. gdje je prikazana vrijednost otkupljenih i prodanih proizvoda. No, razlika postoji zbog činjenice da su obiteljska poljoprivredna gospodarstva znatno manja i da postoji veliki broj malih gospodarstava, dok su pravne osobe pretežito velike farme koje posjeduju jako veliki broj stoke odnosno veliki broj hektara raznih kultura te iz tih razloga i postoji navedena razlika.

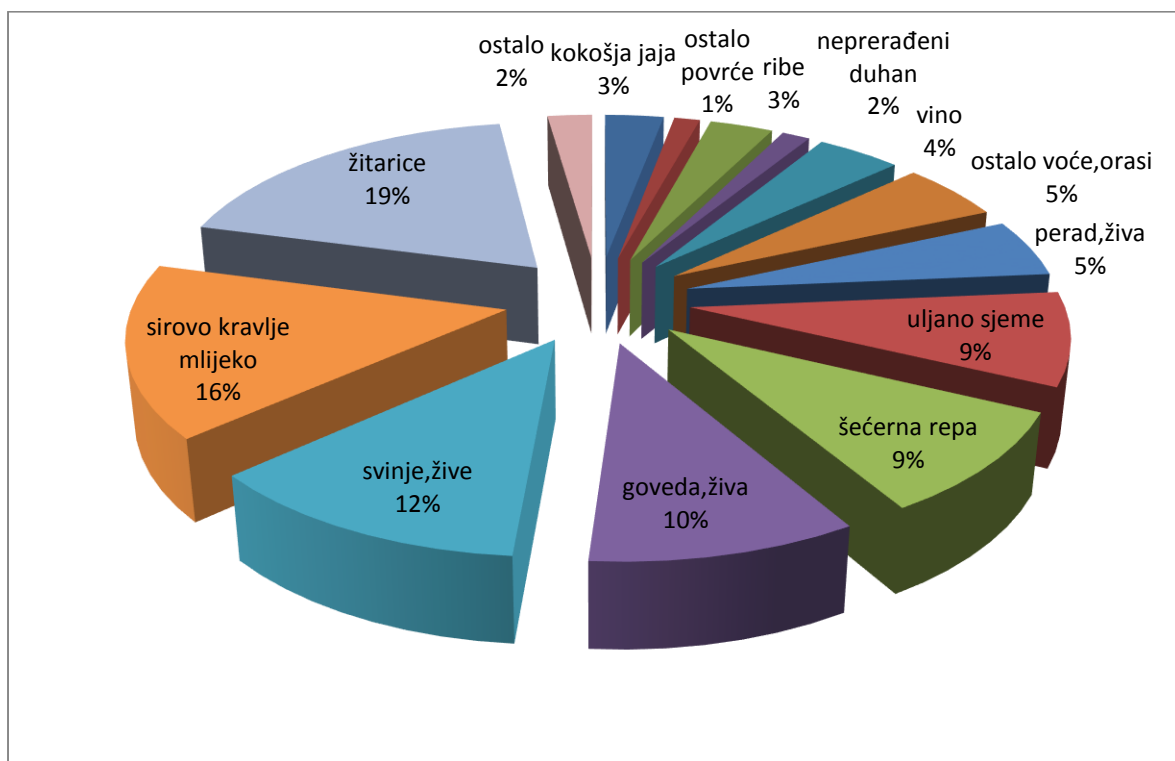
Tablica br.5. Vrijednost otkupljenih i prodanih proizvoda poljoprivrede

Godina	Ukupno	Otkup od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava	Prodaja iz vlastite proizvodnje pravnih osoba
2002.	675 090 174	191 033 449	484 056 725
2003.	588 970 852	145 814 873	443 155 979
2004.	616 826 236	166 902 027	449 924 209
2005.	558 314 234	151 753 376	406 564 858
2006.	645 784 059	159 246 757	486 537 302
2007.	688 462 145	240 042 224	448 419 921
2008.	694 615 201	216 381 504	478 233 697
2009.	2 478 645 947	1 110 535 082	1 368 110 865
2010.	2 662 301 748	1 204 466 877	1 457 834 871
2011.	2 823 130 829	1 039 017 177	1 784 113 652
2012.	2 579 791 861	988 426 259	1 591 365 602

Izvor: Državni zavod za statistiku, za 2012.g.

U strukturi vrijednosti otkupa i prodaje proizvoda poljoprivrede, žitarice sudjeluju s najviše postotka, zatim kravlje mlijeko i ostali proizvodi, prikazani na slici br.7.

Slika br. 7. Struktura otkupa i prodaje odabranih poljoprivrednih proizvoda

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2012.g.

7. Vanjsko trgovinska razmjena (odabranih) poljoprivrednih proizvoda

7.1. Značaj međunarodne trgovine

Svjetska se trgovina može upoznati preko tri parametra, a to su razvoj, glavna trgovinska područja i robna struktura. Sve intenzivnije promjene kao što su globalizacija svjetske trgovine, regionalizacija i ograničenje vanjskotrgovinske razmjene, nestabilnost, neizvjesnost i nesavršenost svjetskog tržišta izravno utječu na međunarodnu trgovinu.

Globalizacija svjetske ekonomije donijela je nezapamćeni polet vanjskoj trgovini. Gospodarska integracija industrijaliziranih zemalja porasla je tijekom posljednja dva desetljeća, a razvijajuće ekonomije u Aziji postaju im sve važniji trgovinski partneri. Takva je globalizacija utjecala na porast trgovine na međunarodnim tržištima, što uključuje i poljoprivredu. Glavni sudionici svjetskih trgovinskih tokova jesu Angloamerika, Zapadna Europa i Japan sa susjednim zemljama. Poljoprivreda, jedan od glavnih čimbenika kako nacionalne tako i međunarodne trgovine, doprinosi rastu i razvoju gospodarstva i društva na razini svake zemlje, ali i svijeta. Međunarodna trgovina ukazuje na važno mjesto poljoprivrede u tom razvoju. Poljoprivredni su proizvodi vrlo značajni za vanjskotrgovinsku razmjenu u svijetu. Značenje te razmjene različito je za svaku pojedinu zemlju, ovisno o tome uolikoj mjeri iz vlastite proizvodnje podmiruje prehrambene potrebe svoga stanovništva, o stupnju njezine ukupne gospodarske razvijenosti i razvijenosti poljoprivredne proizvodnje. Mnoge razvijene zemlje nisu dosegnule zadovoljavajuću razinu razvijenosti poljoprivrede, imaju poteškoća u podmirivanju potreba svoga stanovništva pa se u vanjskotrgovinskoj razmjeni javljaju kao uvoznici hrane.

Zemlje u razvoju izvozom prehrambenih proizvoda dolaze do nužnih sredstava za financiranje svoga industrijskog razvoja. Razvijene i visokorazvijene zemlje, u pravilu, imaju razvijenu poljoprivredu, proizvode više od svojih potreba te su stoga one značajne izvoznice hrane. Budući da su to zemlje s visokim prehrambenim standardom stanovništva, one se pojavljuju kao uvoznice onih poljoprivrednih proizvoda koje zbog klimatskih uvjeta ne mogu same proizvesti. Mnoge razvijene zemlje uvoze primarne poljoprivredne proizvode, prerađuju ih u svojoj prehrambenoj industriji u visokovrijedne prehrambene proizvode i reeksportiraju kao visokovrijedne proizvode u svijet.

Uloga poljoprivrede definira se mjerilima doprinosa poljoprivrede gospodarskom rastu neke zemlje: udio aktivnih poljoprivrednika u ukupnoj radnoj snazi (ili zastupljenost poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu); doprinos poljoprivrede u formiranju bruto nacionalnog proizvoda (ili narodnog dohotka); zastupljenost poljoprivrednih proizvoda u vanjskotrgovinskoj razmjeni.

Svaka država svoju vanjskotrgovinsku razmjenu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda regulira nizom propisa i mjera kroz trgovinsku politiku, ovisno o vlastitim prilikama i potrebama, a u skladu s pravilima međunarodnih trgovinskih i ekonomskih organizacija i asocijacija (WTO, CEFTA, EU).⁶

Poljoprivredna politika u svijetu uređena je smjernicama WTO (World Trade Organisation – Svjetska trgovinska organizacija), te CAP – Common agricultural policy, koja je usklađena s pravilima WTO-a, a primjenjuju je zemlje članice Europske unije. Carine i državne potpore u svjetskoj poljoprivredi su značajni čimbenici koji utječu na međunarodnu razmjenu i tržište.⁷

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, a prema obradi Hrvatske gospodarske komore u 2012. godini uvezeno je poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u vrijednosti od 2,5 milijardi USD, dok je izvozom ostvareno tek 1,5 milijardi USD.

U tablici br. 6 vidljiv je prikaz vanjskotrgovinske razmjene poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda po godinama u vremenskom periodu od 2002. do 2012. godine.

Iz tablice je vidljivo da se uvoz konstantno povećava od 2002. pa sve do 2009., a zatim se osjeti mali pad vidljiv i u 2010., zatim slijedi povećanje u 2011. te neosjetni blagi pad u 2012. godini. Takva situacija za hrvatsku poljoprivredu nije dobra jer poljoprivrednici ne mogu prodati svoj proizvod te njihovi proizvodi postaju viškovi i primorani su ih prodati po minimalnim cijenama putem interventnog otkupa. Izvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda također se povećava iz godine u godinu, ali nedovoljno, pa godinama govorimo o niskoj stopi pokrivenosti uvoza izvozom.

⁶ <http://eknjiznica.unipu.hr/816> (preuzeto 10.7.2014.)

⁷ <http://www.slobodnifilozofski.com/2012/11/goran-ulic-povijesni-kontekst-razvoja.html> (preuzeto 11.7.2014.)

Tablica br.6.: Prikaz vanjskotrgovinske razmjene poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda po godinama:

Godina	Izvoz mil. USD	Uvoz mil. USD	Razlika mil. USD
2002.	558	1.000	-442
2003.	768	1.256	-488
2004.	740	1.455	-714
2005.	920	1.616	-696
2006.	1.190	1.848	-658
2007.	1.313	2.150	-837
2008.	1.399	2.625	-1.226
2009.	1.360	2.239	-879
2010.	1.355	2.168	-813
2011.	1.560	2.592	-1.032
2012.	1.593	2.532	-939

Izvor: Državni zavod za statistiku

Zemlje u vanjskotrgovinskoj razmjeni poljoprivredno prehrambenih proizvoda prikazane su u tablici br.7. Što se tiče izvoza, najvažnije zemlje su Bosna i Hercegovina s udjelom od 28%, Italija s 10%, Slovenija s 9% i Srbija s 8%, a uvoza Njemačka s 13%, Italija s 11%, Nizozemska s 8% te Brazil sa 7%.

Tablica br.7: Zemlje u vanjskotrgovinskoj razmjeni poljoprivredno prehrambenih proizvoda

IZVOZ	UVOZ
<i>Bosna i Hercegovina</i>	<i>Njemačka</i>
<i>Italija</i>	<i>Italija</i>
<i>Slovenija</i>	<i>Nizozemska</i>
<i>Srbija</i>	<i>Brazil</i>
<i>Mađarska</i>	<i>Mađarska</i>
<i>Njemačka</i>	<i>Bosna i Hercegovina</i>
<i>Japan</i>	<i>Poljska</i>
<i>Makedonija</i>	<i>Srbija</i>
<i>Austrija</i>	<i>Austrija</i>
<i>Grčka</i>	<i>Slovenija</i>
<i>Crna Gora</i>	<i>Španjolska</i>
<i>Kosovo</i>	<i>Francuska</i>
<i>Rusija</i>	<i>Rumunjska</i>
<i>SAD</i>	<i>Makedonija</i>
<i>Libija</i>	<i>Slovačka</i>
<i>Slovačka</i>	<i>Češka</i>

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, 2012.g.

7.2. Najvažniji izvozni i uvozni proizvodi

Poznato je da su razna kolebanja na tržištu poljoprivredno prehrambenih proizvoda glavni razlog česte izmjene strukture izvoza i uvoza, promatrano na godišnjoj razini.

U tablicama br.8 i br.9 prikazani su podaci o izvozu i uvozu glavnih poljoprivredno prehrambenih proizvoda u vremenskom periodu od 2002. do 2012. godine.

Iz Tablice br.8. vidljivo je da sve kategorije proizvoda iz godine u godinu bilježe pozitivne trendove izvoza, no premalo u odnosu na uvoz proizvoda koji je prikazan u sljedećoj tablici(broj 9). Dokle god izvoz domaćih poljoprivrednih proizvoda ne bude barem dostigao brojke uvoza, situacija u poljoprivredi Republike Hrvatske neće imati pozitivne trendove, a naši poljoprivrednici neće imati sigurno tržište za svoje proizvode.

U Tablici br. 9 prikazani su podaci uvoza poljoprivredno prehrambenih proizvoda. Od 2002. vidljivo je da uvoz iz godine u godinu raste od živih životinja, mesa i prerađevina pa sve do raznih proizvoda i kave. Kod živih životinja, mliječnih proizvoda i jaja, riba, žitarica uvoz je nešto smanjen gledajući 2011. u odnosu na 2012. godinu, dok je kod mesa i mesnih prerađevina, šećera, meda, hrane za životinje opet u porastu.

U isto vrijeme, dok se u Hrvatsku uvozi živa stoka niske genetske vrijednosti, kao i meso i mesne prerađevine, domaći poljoprivrednici ne mogu prodati svoj proizvod. Prisiljeni su prodati svoje proizvode raznim trgovcima na crno i po izuzetnoj niskoj cijeni te im na taj način vlastita proizvodnja nosi samo gubitke. Posebice veliki gubici nastaju kod prodaje visoko kvalitetnih bređih junica, dok s druge strane u Hrvatsku ulaze junice niskog genetskog potencijala.

Hrvatska ima izuzetno kvalitetna grla stoke, kvalitetno meso i ostale proizvode, no da bi ona mogla pronaći tržište potrebna je intenzivna promocija domaćeg rasplodnog materijala i proizvodnje. Ukoliko se na tome poradi može se očekivati da će se barem brojke uvoznih podataka smanjivati u korist domaćih poljoprivrednika.

Tablica br.8. IZVOZ-robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom

Godina	Žive životinje	Meso i mesne preradevine	Mliječni proizvodi i jaja	Ribe i preradevine	Žitarice i proizvodi od žitarica	Povrće i Voće	Šećer,proiz vodi od šećera i med	Kava,čaj, kakao,začini	Hrana za životinje	Razni proizvodi za hranu
2002.	8 942	185 122	220 413	622 419	518 452	138 105	381 138	220 504	127 422	641 054
2003.	13 288	206 675	252 428	766 215	476 155	114 169	864 627	235 116	126 097	690 444
2004.	8 399	288 275	240 306	620 112	273 129	198 138	295 198	276 244	129 721	706 401
2005.	11 954	289 299	247 754	579 697	307 961	207 473	897 535	520 927	147 193	709 401
2006.	25 475	288 240	246 898	940 164	521 235	225 710	1 215 701	945 039	179 226	961 287
2007.	73 325	323 871	352 986	817 061	935 280	296 779	1 151 654	426 674	164 506	891 496
2008.	90 552	390 002	368 580	750 500	673 887	337 402	976 333	400 809	259 994	1 002 221
2009.	52 785	416 608	340 187	813 117	948 995	255 476	597 910	328 170	163 925	992 112
2010.	114 379	478 620	372 807	739 048	999 427	392 758	783 129	375 305	200 536	1 088 864
2011.	280 768	522 493	428 884	969 601	916 325	422 096	1 014 346	372 650	283 122	1 127 921
2012.	322 580	514 201	432 704	850 813	1 280 468	442 496	1 036 946	320 441	298 386	1 142 999

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2012.g.

Tablica br.9. UVOZ-robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom

Godina	Žive	Meso i mesne	Mliječni	Ribe i	Žitarice i	Povrće i	Šećer,proizvo	Kava,čaj,	Hrana za	Razni
	životinje	prerađevine	proizvodi i	prerađevine	proizvodi od	voće	di od šećera i	kakao,začini	životinje	proizvodi za
			jaja		žitarica		med			hranu
2002.	508 401	555 547	495 691	581 463	599 638	1 308 076	359 103	610 246	519 631	661 825
2003.	414 375	560 000	514 571	550 968	708 329	1 565 950	433 971	659 610	545 592	733 637
2004.	458 870	761 806	566 087	425 472	895 358	1 566 153	390 766	680 494	633 596	796 925
2005.	689 602	1 043 506	517 676	588 715	793 024	1 584 758	605 894	725 588	577 820	806 455
2006.	781 357	955 823	489 549	610 936	829 880	1 773 628	1 262 121	817 938	655 917	854 688
2007.	706 557	1 004 018	646 722	642 700	1 100 342	1 959 921	765 259	976 960	778 448	1 004 107
2008.	731 129	1 014 409	657 005	649 482	1 224 818	1 984 068	603 484	986 069	906 094	992 862
2009.	830 015	1 348 277	599 795	536 216	1 090 279	1 942 579	475 276	1 041 699	952 715	1 033 769
2010.	761 008	1 265 180	760 822	567 398	1 097 390	2 044 823	368 052	1 108 654	874 336	1 061 609
2011.	850 517	1 397 094	916 337	654 927	1 318 835	2 165 888	716 877	1 226 933	1 044 636	1 150 169
2012.	690 999	1 527 193	823 403	627 500	1 200 552	1 994 448	775 155	1 160 329	1 105 499	1 088 795

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2012.g.

Izvozne mogućnosti i uvozna ovisnost nacionalne ekonomije odraz su dostignute razine konkurentnosti njezinih gospodarskih subjekata.

Ukupna vanjskotrgovinska razmjena Hrvatske (tablica broj 10) rasla je do 2008. godine, a nakon toga dolazi do smanjenja pri čemu je veće smanjenje kod uvoza. Cijelo analizirano razdoblje karakterizira veliki vanjskotrgovinski deficit, također najveći u 2008. godini (\$16,6 milijardi), a nakon toga smanjuje se na 8,3 milijarde dolara u 2010. godini.⁸

Slične su se promjene dogodile i kod vanjskotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda te je do 2008. godine brži porast uvoza nego izvoza. Nakon toga dolazi do smanjenja vanjskotrgovinske razmjene pri čemu je, slično kao i kod ukupne vanjskotrgovinske razmjene, veće smanjenje uvoza. I kod vanjskotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatska ima negativan saldo što je bio najveći 2008. godine (1,2 milijarde \$).⁹

Tablica broj 10: Vanjsko-trgovinska razmjena Republike Hrvatske (mil. \$)

	Ukupno Total			Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi Agri-food products				
							Udio u /Share in	
Godina	Izvoz	Uvoz	Saldo	Izvoz	Uvoz	Saldo	izvozu	uvozu
Year	Export	Import	Balance	Export	Import	Balance	Export	Import
	1	2	3 (1-2)	4	5	6 (4-5)	7 (4/1)	8 (5/2)
2000.	4.431	7.886	-3.445	406	686	-280	9,2	8,7
2001.	4.665	9.147	-4.482	469	845	-376	10,1	9,2
2002.	4.903	10.722	-5.819	579	1035	-456	11,8	9,7
2003.	6.186	14.209	-8.023	789	1255	-466	12,8	8,8
2004.	8.024	16.589	-8.565	735	1455	-720	9,2	8,8
2005.	8.772	18.560	-10.536	920	1.615	-695	11,5	8,7
2006.	10.376	21.502	-11.126	1.190	1.847	-657	11,5	8,6
2007.	12.363	25.838	-13.475	1.313	2.150	-837	10,6	8,3
2008.	14.123	30.726	-16.603	1.399	2.625	-1.226	9,9	8,5
2009.	10.491	21.204	-10.713	1.360	2.239	-879	13,0	10,6
2010.	11.806	20.053	-8.247	1.355	2.168	-813	11,5	10,8
2013.	13.104 ¹	19.051 ²	-5.947	1.614 ³	2.789 ⁴	-1.175	12,3	14,6

Izvor: <http://www.dzs.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

⁸ Grgić i sur.: Hrvatska vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, Agronomski glasnik, Vol.73 No.4-5 Travanj 2012.

⁹ Božić, M.; Gelo, R.; Sever-Koren, A. Hrvatska poljoprivreda i Europska Unija: kojim putem naprijed?// Sociologija i prostor, Vol.43 No.1(167) Veljača 2009

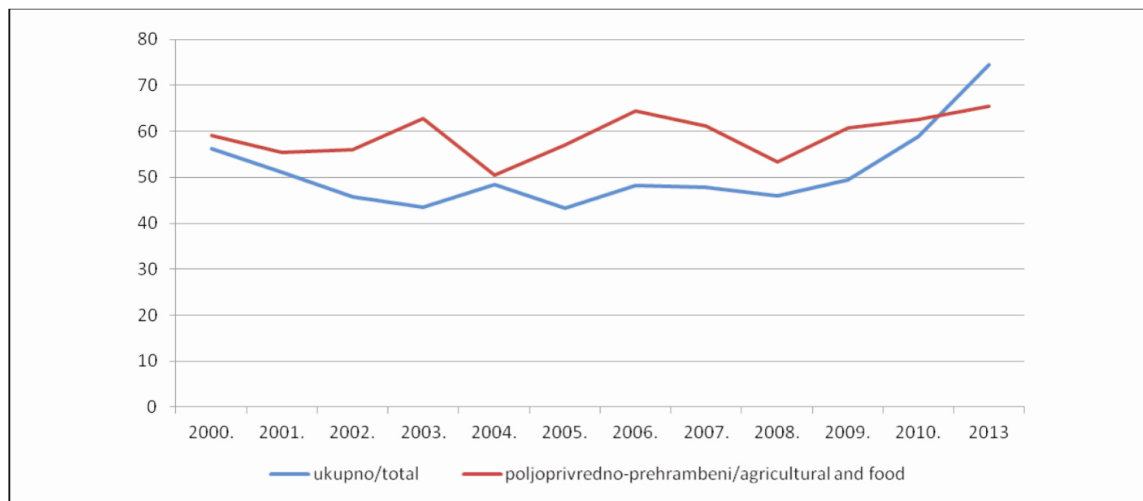
Negativna vanjskotrgovinska bilanca poljoprivredno-prehrambenih proizvoda posljedica je sporijeg porasta poljoprivredne proizvodnje u odnosu na porast ukupne potražnje (domicilnog stanovništva i turističke potrošnje).

Tijekom cijelog analiziranog razdoblja veći je udio poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u ukupnom izvozu (oko 11%), nego u uvozu (9%).

U 2013. godini očekuje se smanjenje negativnog ukupnog vanjskotrgovinskog salda, ali i povećanje vanjskotrgovinske razmjene poljoprivredno prehrambenih proizvoda. Ovakve promjene su posljedica ulaska Hrvatske u EU pri čemu će najveći, ali negativni utjecaj doživjeti poljoprivredno-prehrambeni sektor zbog cjenovne nekonkurentnosti proizvoda iz poljoprivredno razvijenih članica Unije.

Značajan indikator vanjsko-trgovinske razmjene je pokrivenost uvoza s izvozom na što djeluje mnoštvo čimbenika kako s uvozne tako i izvozne strane, a zajedničko im je količina i cijena. Hrvatska vanjskotrgovinska bilanca je negativna, odnosno pokrivenost uvoza izvozom je značajno ispod 100 što je vidljivo iz sljedećeg grafikona broj 1.

Grafikon 1: Pokrivenost uvoza izvozom ukupno i za poljoprivredno-prehrambene proizvode i projekcija za 2013. godinu

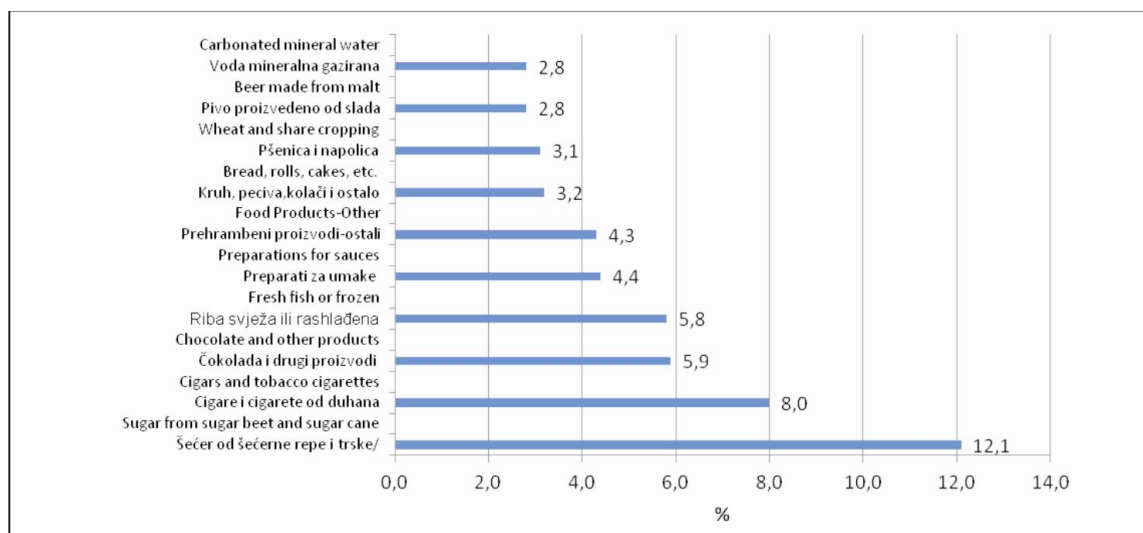
Izvor: <http://www.dzs.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

Iako Hrvatska ne može biti zadovoljna vanjskotrgovinskom razmjenom poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, činjenica je da su rezultati bolji u odnosu na ukupnu privredu. Tijekom cijelog analiziranog razdoblja pokrivenost uvoza izvozom je kod poljoprivredno-prehrambenih proizvoda veća nego kod ukupne vanjskotrgovinske razmjene (prosjeck razdoblja je kod poljoprivrednoprehrambenih proizvoda 59,6%, a za ukupnu privredu 48,7%). U 2013.

se godini očekuje da će, kao posljedica očekivanih promjena u vanjskotrgovinskoj razmjeni, ukupna pokrivenost uvoza izvozom biti za desetak indeksnih bodova viša od one kod poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.¹⁰

Iako je tijekom analiziranog razdoblja značajna vrijednosna promjena vanjskotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (porast uvoza sa 1.615 na 2.168 te izvoza sa 920 na 1.355 mil. \$) struktura izvoza i uvoza se nije značajnije mijenjala. Na grafikonu 2. prikazan je udjel deset najznačajnijih proizvoda i skupina proizvoda, prema carinskoj tarifi, u ukupnom izvozu koji, kao prosjek razdoblja, čini preko polovice ukupnog izvoza.

Grafikon 2: Deset vrijednosno najzastupljenijih proizvoda u ukupnom izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (prosjeck 2005/2012. godina)

Izvor: <http://www.dzs.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

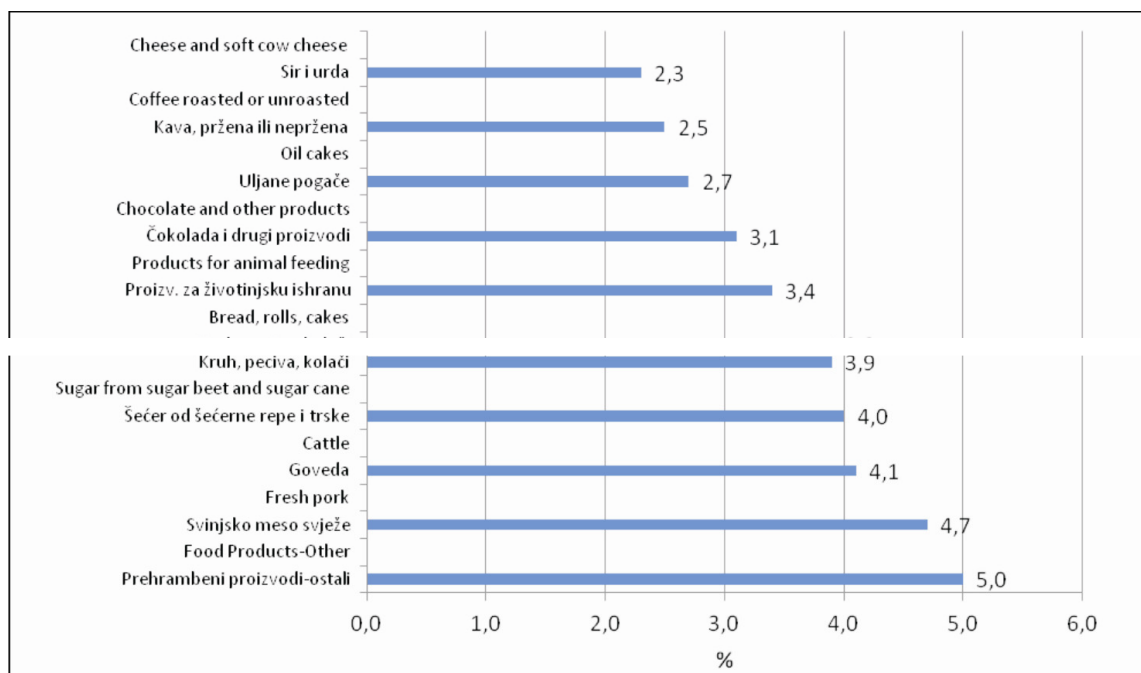
Već duže razdoblje hrvatski najznačajniji izvozni proizvod je šećer, kako zbog ostvarenog napretka u proizvodnji šećerne repe i njenoj preradi u šećer, tako i zbog uspješnog repozicioniranja u pretpristupnom razdoblju Hrvatske u Europsku uniju, u koju se izvozi najveći dio šećera.

Unatoč antiduhanskoj kampanji Hrvatska je uspjela sačuvati „duhanski“ sektor koji je drugi proizvod po izvoznom udjelu. Na trećem mjestu su čokolada i drugi proizvodi iz konditorske industrije (CT 1806). Značajno mjesto u izvozu ima riba i to uglavnom morska. Značajne

¹⁰ Grgić i sur.: Hrvatska vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, Agronomski glasnik, Vol.73 No.4-5 Travanj 2012.

izvozne udjele imaju pivo i mineralna voda što je dijelom i posljedica novijih akvizicija hrvatskih kompanija u zemljama okruženja. U uveznoj strukturi poljoprivredno-prehrambenih proizvoda veća je disperzija proizvoda. Deset po udjelu najznačajnijih proizvoda (grafikon 3) čine „samo“ 35,7% ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.¹¹

Grafikon 3: Deset vrijednosno najzastupljenijih proizvoda u ukupnom uvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (prosjeak 2005/2012. godina)

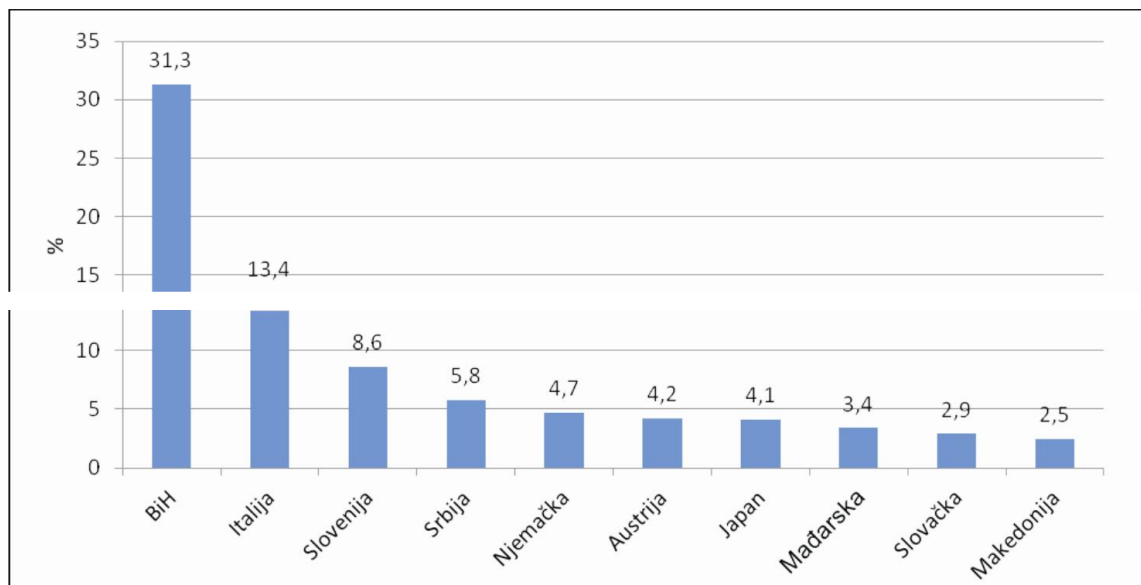

Izvor: <http://www.dzs.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

Posebno zabrinjava visoko pozicioniranje uvoza svinjskog mesa i goveda, a uvoz (CT 1701) predstavlja uvoz šećera od šećerne trske. Oko 80% hrvatskog izvoza je u deset zemalja od čega je izvan Europe jedino Japan (najviše zbog izvoza tunjevine). Ovakva distribucija izvoza ima dobre i loše strane. Dobra je strana da hrvatski izvoznici dobro poznaju ukuse potrošača izvoznih odredišta, a i potrošači prepoznaju hrvatske proizvode. Loša je strana što se ne koriste mogućnosti izvoza na puno veća potrošačka tržišta kao što su Rusija, zemlje Bliskog istoka itd. Blizu polovice hrvatskog izvoza plasira se u zemlje bivše Jugoslavije, ali i skoro 40% u zemlje Europske unije (grafikon 4).

¹¹ Božić, M.; Gelo, R.; Sever-Koren, A. Hrvatska poljoprivreda i Europska Unija: kojim putem naprijed?// Sociologija i prostor, Vol.43 No.1(167) Veljača 2009

Grafikon 4: Prvih vrijednosno deset izvoznih odredišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske (Ukupan izvoz=100)

Izvor: <http://www.dzs.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

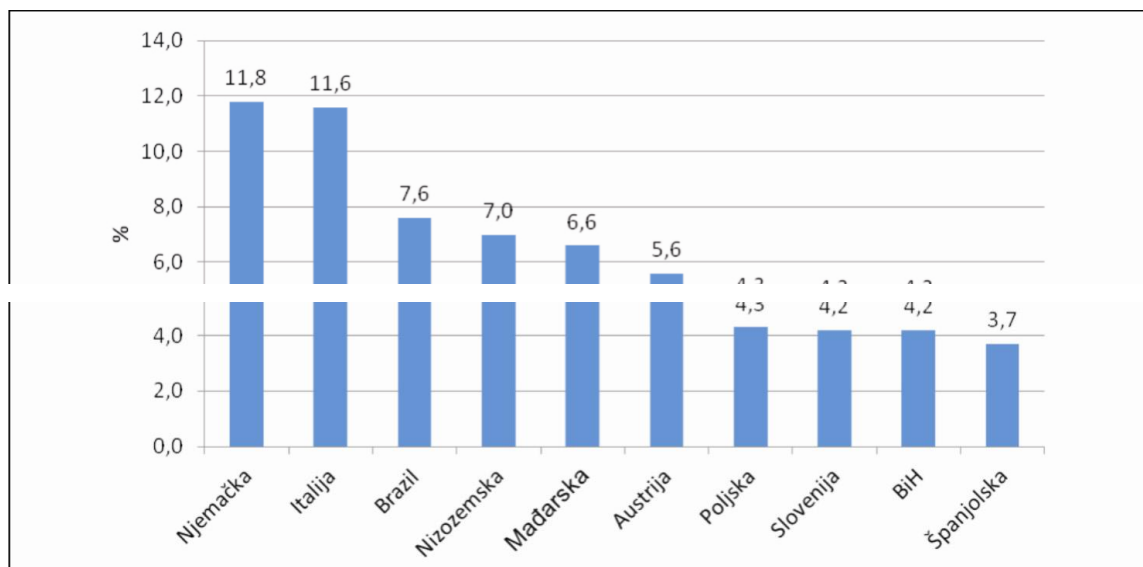
Najveći partneri koji su kupovali hrvatske poljoprivredno-prehrambene proizvode su Bosna i Hercegovina, Italija, Slovenija, Austrija i Njemačka (vrijednost izvoza u te države je nešto iznad polovice ukupnog izvoza). Pri kraju analiziranog razdoblja zamjetno je smanjenje izvoza u Italiju i Austriju, što je djelomično nadoknađeno povećanjem udjela izvoza u Sloveniju. Kod uvoza (grafikon 5) stanje je nešto drugačije nego kod izvoza. Prvih deset zemalja iz kojih Hrvatska uvozi sudjeluju s oko 66% u ukupnom Hrvatskom uvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. I ovdje su dominantne europske zemlje (oko 55% uvezenih roba) i jedino je, ali na trećem mjestu prisutan Brazil (zbog uvoza govedine). Uvoz iz zemalja okruženja (bivše Jugoslavije) čini samo 8% ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske.¹²

U razdoblju od 2005. do 2010. godine najvažnije države iz kojih smo najviše uvozili njihovih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda bile su Njemačka (s tendencijom rasta uvoza), Italija (gdje zadržavamo stalno približno jednaki udio u ukupnom uvozu), Brazil, Austrija i Slovenija

¹² Božić, M.; Gelo, R.; Sever-Koren, A. Hrvatska poljoprivreda i Europska Unija: kojim putom naprijed?// Sociologija i prostor, Vol.43 No.1(167) Veljača 2009

(kod tih država postoji lagani pad udjela uvoza), a kod uvoza iz Bosne i Hercegovine trend je povećanje uvoza.¹³

Grafikon 5: Prvih deset vrijednosno uvoznih odredišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske (Ukupan uvoz=100)

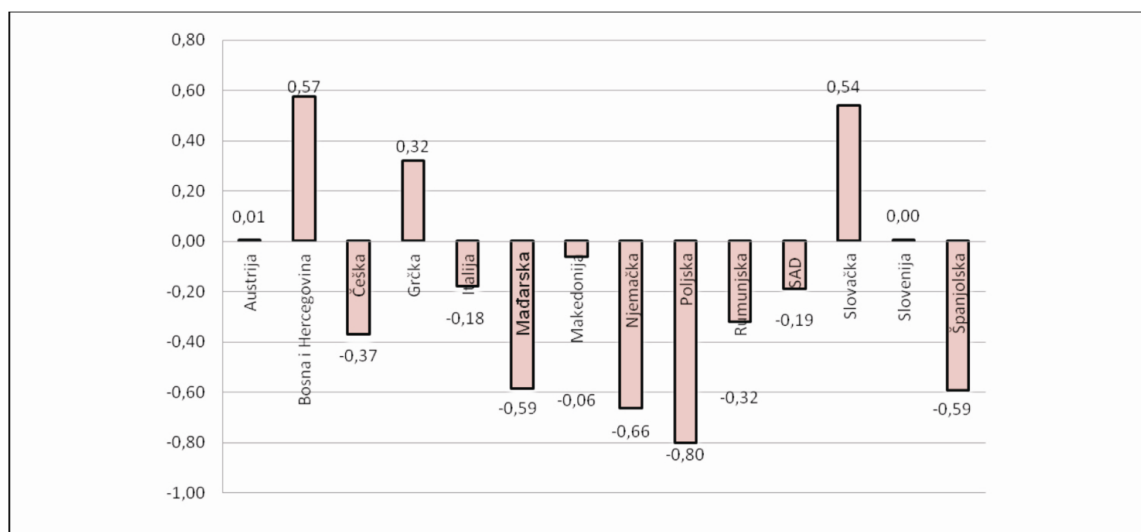
Izvor: <http://www.dzs.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

Vanjskotrgovinska razmjena Republike Hrvatske poljoprivredno-prehrambenih proizvoda odvija se s mnoštvom država pri čemu je različita razina razmjene kao i bilanca (pozitivna/negativna). Pokazatelj razmjene je Relativni vanjskotrgovinski saldo (RVS). U analizu su uključene samo neke države pri čemu je kriterij bio njihov udjel u vanjskotrgovinskoj razmjeni od najmanje 1% ukupne razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Iz Grafikona 6. vidljivo je da Hrvatska ima pozitivnu vanjskotrgovinsku razmjenu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda s Bosnom i Hercegovinom, Slovačkom, Grčkom, Austrijom i Slovenijom, a negativnu sa ostalim analiziranim zemljama, posebice s Poljskom i Njemačkom. Ipak, za Hrvatsku su zanimljiva tržišta susjednih zemalja s kojima pojedinačno ostvaruje različitu razinu vanjskotrgovinske razmjene i ima različitu vanjskotrgovinsku bilancu.

¹³ Grgić i sur.: Hrvatska vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, Agronomski glasnik, Vol.73 No.4-5 Travanj 2012.

Grafikon 6: Relativni vanjsko trgovinski saldo Hrvatske s nekim državama u razdoblju od 2005. do 2012. godine

Izvor: <http://www.dzs.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

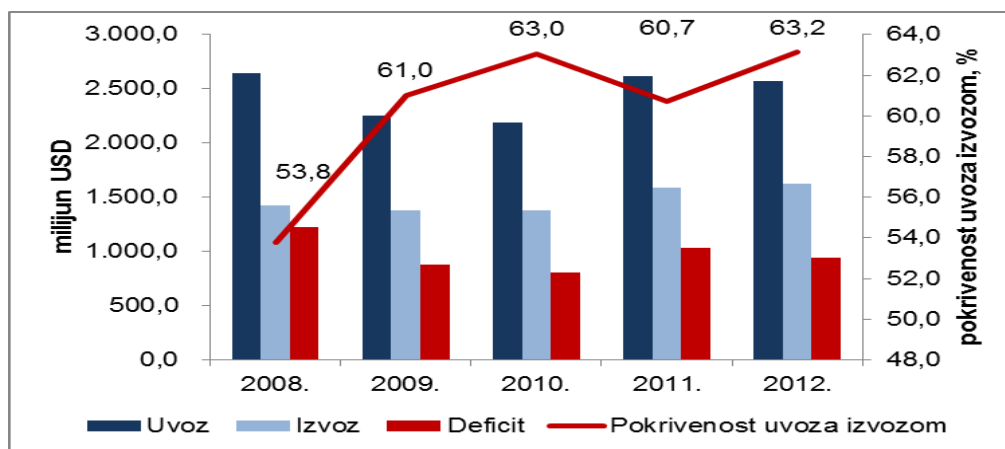
7.3. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2012.

U 2012. godini uvezeno je poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u vrijednosti od 2.567,3 milijuna američkih dolara, a izvezeno je poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u vrijednosti od 1.621,5 milijuna američkih dolara, čime je ostvaren deficit od 945,8 milijuna američkih dolara.

U ukupnoj bilanci robne razmjene RH, bilanca vanjskotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2012. godini činila je 11,2 %. Premda nije riječ o visokom udjelu poljoprivrede u ukupnoj vrijednosti robnog deficita, uočava se da je u 2012. godini nastavljen trend rasta udjela deficita razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u deficitu ukupne robne razmjene iz prethodne godine te je zabilježen najveći godišnji udio od 2000. godine.¹⁴ Povećanje udjela deficita razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u ukupnom deficitu uzrokovano je smanjenjem uvoza industrijskih proizvoda zbog gospodarske krize. Pokrivenost uvoza izvozom poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2012. godini iznosila je 63,2 % i veća je od pokrivenosti uvoza izvozom za ostale proizvode vanjskotrgovinske razmjene (grafikon 7).

¹⁴ <http://www.dzs.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

Grafikon 7: Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Republike Hrvatske od 2008. do 2012. godine

Izvor: <http://www.mps.hr/default.aspx?ID=9567> (preuzeto 11.7.2014.)

U odnosu na prethodnu 2011. godinu, u 2012. godini izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, iskazano količinski, porastao je 22%, a vrijednosno samo 2%. Promatrano u istom razdoblju, uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iskazano količinski manji je 10%, a vrijednosno 2%. Deficit razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u istom je razdoblju smanjen 8 %.

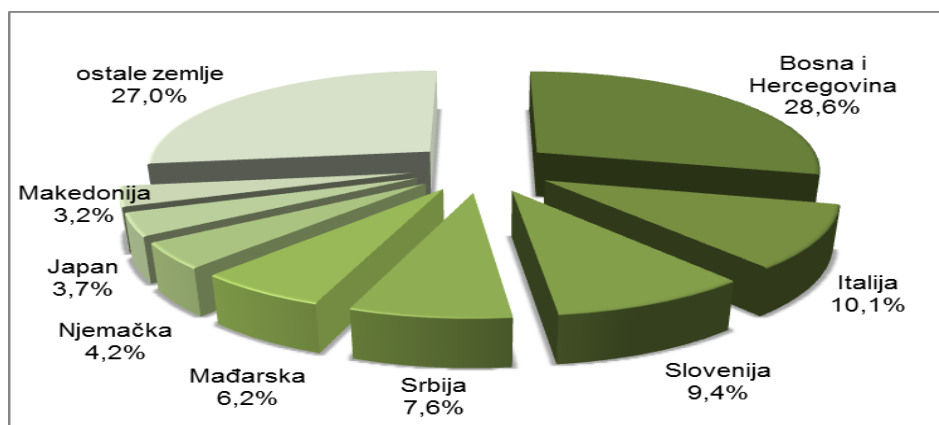
U 2012. godini u strukturi ukupne razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda najviše se trgovalo sa zemljama EU-a i CEFTA-e. Sa zemljama EU-a ostvareno je 58 % ukupne vrijednosti razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, dok je sa zemljama CEFTA-e ostvareno 24 %. U razmjeni sa zemljama CEFTA-e ostvaren je suficit od 420,3 milijuna američkih dolara, dok je u razmjeni sa zemljama EU-a ostvaren deficit u iznosu od 1.045,2 milijuna američkih dolara.¹⁵

U 2012. godini RH je izvozila poljoprivredno-prehrambene proizvode u 109 zemalja (slika broj 8). Najviše poljoprivredno-prehrambenih proizvoda izvezli smo u Bosnu i Hercegovinu (vrijednost izvoza RH u Bosnu i Hercegovinu tijekom 2012. godini iznosila je 464 milijuna američkih dolara i u ukupnom izvozu čini 28,6 %), Italiju (vrijednost izvoza RH u Italiju u 2012. godini iznosila je 163 milijuna američkih dolara i u ukupnom izvozu čini 10,1 %), Sloveniju (vrijednost izvoza RH u Sloveniju u 2012. godini iznosila je 152 milijuna američkih

¹⁵ <http://www.dzs.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

dolara i u ukupnom izvozu čini 9,4 %), Srbiju (vrijednost izvoza RH u Srbiju u 2012. godini iznosila je 123 milijuna američkih dolara i u ukupnom izvozu čini 7,6 %) i Mađarsku (vrijednost izvoza RH u Mađarsku u 2012. godini iznosila je 101 milijun američkih dolara i u ukupnom izvozu čini 6,2 %).¹⁶ Među deset najvažnijih izvoznih tržišta RH u 2012. godini bili su još Njemačka, Japan, Makedonija, Austrija i Grčka. Vrijednost izvoza RH u deset najvažnijih izvoznih zemalja čini 78,5% ukupne vrijednosti izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Slika 8: Najznačajnija izvozna tržišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Republike Hrvatske u 2012. godini

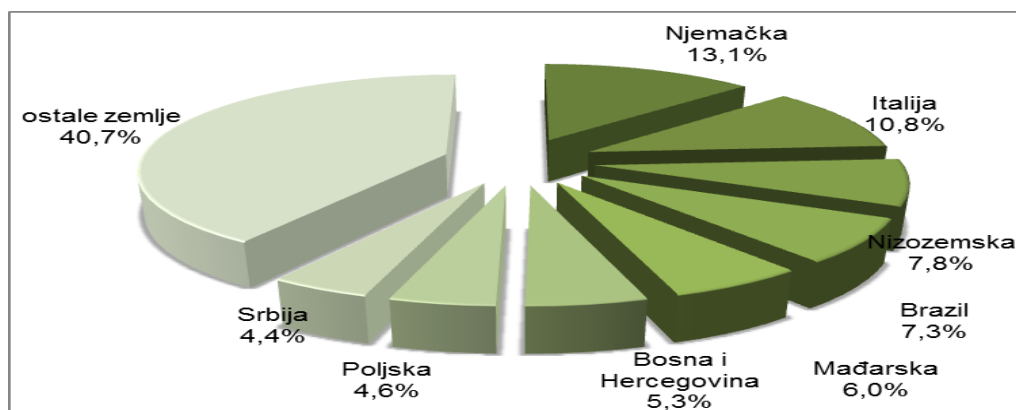
Izvor: <http://www.mps.hr/default.aspx?ID=9567> (preuzeto 11.7.2014.)

U 2012. godini RH uvozila je poljoprivredno-prehrambene proizvode iz 172 zemlje (slika 9). U toj se godini najviše poljoprivredno-prehrambenih proizvoda uvozilo iz: Njemačke (vrijednost uvoza iz Njemačke u RH u 2012. godini iznosila je 337 milijuna američkih dolara i u ukupnom uvozu čini 13,1%), Italije (vrijednost uvoza iz Italije u RH u 2012. godini iznosila je 277 milijuna američkih dolara i u ukupnom uvozu čini 10,8%), Nizozemske (vrijednost uvoza iz Nizozemske u RH u 2012. godini iznosila je 199 milijuna američkih dolara i u ukupnom uvozu čini 7,8%), Brazila (vrijednost uvoza iz Brazila u RH u 2012. godini iznosila je 188 milijuna američkih dolara i u ukupnom uvozu čini 7,3%) i Mađarske (vrijednost uvoza iz Mađarske u RH u 2012. godini iznosila je 155 milijuna američkih dolara i u ukupnom uvozu

¹⁶ <http://www.hgk.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

čini 6%).¹⁷ Među deset najvažnijih uvoznih tržišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda RH bili su Bosna i Hercegovina, Poljska, Srbija, Austrija i Slovenija. Vrijednost uvoza iz navedenih zemalja činila je 67% ukupne vrijednosti uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u RH.

Slika 9: Najvažnija uvozna tržišta Republike Hrvatske poljoprivredno-prehrambenim proizvodima u 2012. godini

Izvor: <http://www.mps.hr/default.aspx?ID=9567> (preuzeto 11.7.2014.)

U 2012. godini najvažniji izvozni proizvodi RH, promatrano na razini oznake carinske tarife hs 6, jesu:

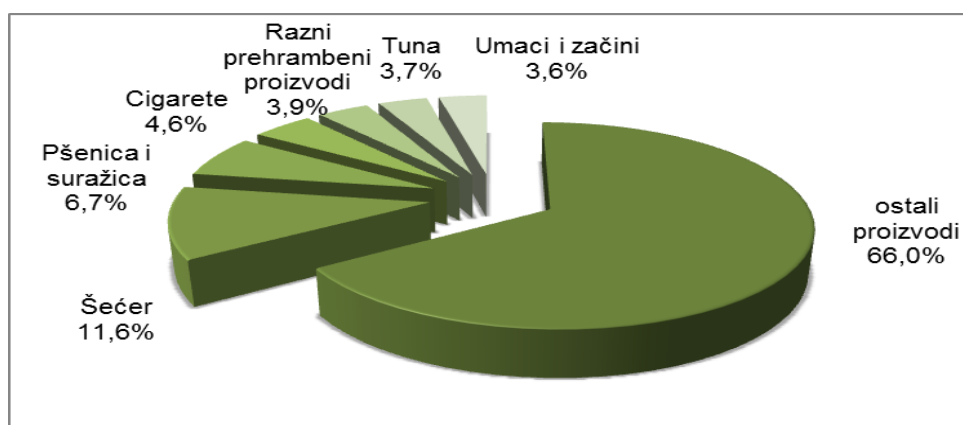
1. rafinirani šećer (vrijednost izvoza rafiniranog šećera iz RH iznosi 188 milijuna američkih dolara i čini 11,6% ukupne vrijednosti izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz RH),
2. pšenica i suražica, osim tvrde pšenice te pšenice i suražice za sjetvu (vrijednost izvoza pšenice i suražice, osim tvrde pšenice te pšenice i suražice za sjetvu, iz RH iznosi 109 milijuna američkih dolara i čini 6,7% ukupne vrijednosti izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz RH),
3. cigarete (vrijednost izvoza cigareta iz RH iznosi 74 milijuna američkih dolara i čini 4,6% ukupne vrijednosti izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz RH),

¹⁷ <http://www.hgk.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

4. razni prehrambeni proizvodi¹⁸ (vrijednost izvoza raznih prehrambenih proizvoda iz RH iznosi 63 milijuna američkih dolara i čini 3,9% ukupne vrijednosti izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz RH) te
5. tuna (vrijednost izvoza tune iz RH iznosi 59 milijuna američkih dolara i čini 3,7 % ukupne vrijednosti izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz RH).¹⁹

Navedeni proizvodi čine više od četvrtine vrijednosti izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda RH. Među deset najvažnijih izvoznih proizvoda ulaze i umaci i pripravci za umake te miješana začinska sredstva, vode s dodanim šećerom i aromama, živa goveda, pivo i soja. Deset najvažnijih izvoznih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (slika 10) čini 43,5% ukupne vrijednosti izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz RH.²⁰

Slika 10: Najvažniji izvozni poljoprivredno- prehrambeni proizvodi Republike Hrvatske u 2012. godini

Izvor: <http://www.mps.hr/default.aspx?ID=9567> (preuzeto 11.7.2014.)

U 2012. godini u RH, promatrano na razini proizvoda oznake carinske tarife hs 6, najviše je uvezeno (slika 11):

1. raznih prehrambenih proizvoda¹ (RH je uvezla raznih prehrambenih proizvoda u vrijednosti 112 milijuna američkih dolara, što čini 4,4% ukupne vrijednosti uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda),

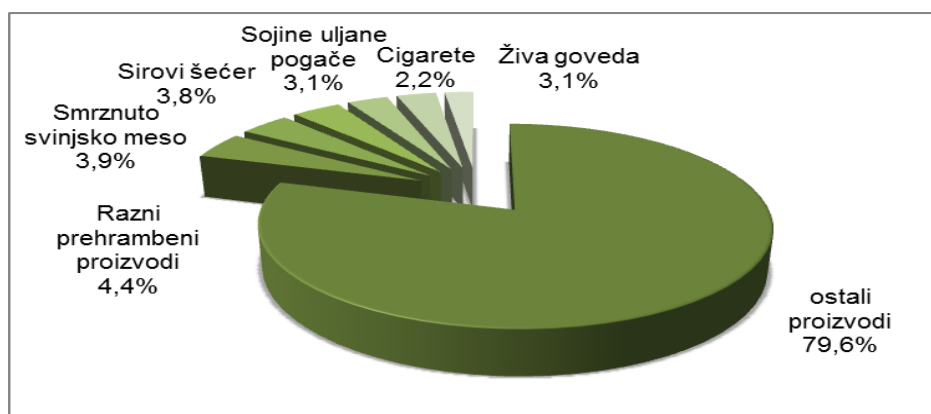
¹⁸ Složeni alkoholni pripravci za uporabu u proizvodnji pića, aromatizirani ili obojeni šećerni sirupi, proizvodi bez sadržaja mliječnih masti, saharoze, izoglukoze, glukoze ili škroba s masenim udjelom manjim od 1,5 % mliječne masti, 5 % saharoze, 5 % glukoze ili škroba, sirupi za pripremu bezalkoholnih pića, dječja hrana, dijetetski proizvodi, voćni čajevi, žvakaće gume, bomboni, nadomjesci za sir, voćni sirupi, aditivi za pekarske proizvode i dr.

¹⁹ http://staro.rifin.com/root/tekstovi/casopis_pdf/ek_ec_357.pdf (preuzeto 11.7.2014.)

²⁰ <http://www.dzs.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

2. zamrznutog svinjskog mesa (RH je uvezla zamrznutog svinjskog mesa u vrijednosti 99 milijuna američkih dolara, što je 3,9% ukupne vrijednosti uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda),
3. sirovog šećera (RH je uvezla sirovog šećera u vrijednosti 96 milijuna američkih dolara, što je 3,8% ukupne vrijednosti uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda),
4. uljanih pogača i ostalih krutih ostataka dobivenih pri ekstrakciji ulja od soje (RH je uvezla uljanih pogača i ostalih krutih ostataka dobivenih pri ekstrakciji ulja od soje u vrijednosti 80 milijuna američkih dolara, što čini 3,1% ukupne vrijednosti uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda) te
5. živih goveda (RH je uvezla živih goveda u vrijednosti 79 milijuna američkih dolara, što čini 3,1% ukupne vrijednosti uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda).²¹

Slika 11: Najvažniji uvozni poljoprivredno-prehrambeni proizvodi Republike Hrvatske u 2012. godini

Izvor: <http://www.mps.hr/default.aspx?ID=9567> (preuzeto 11.7.2014.)

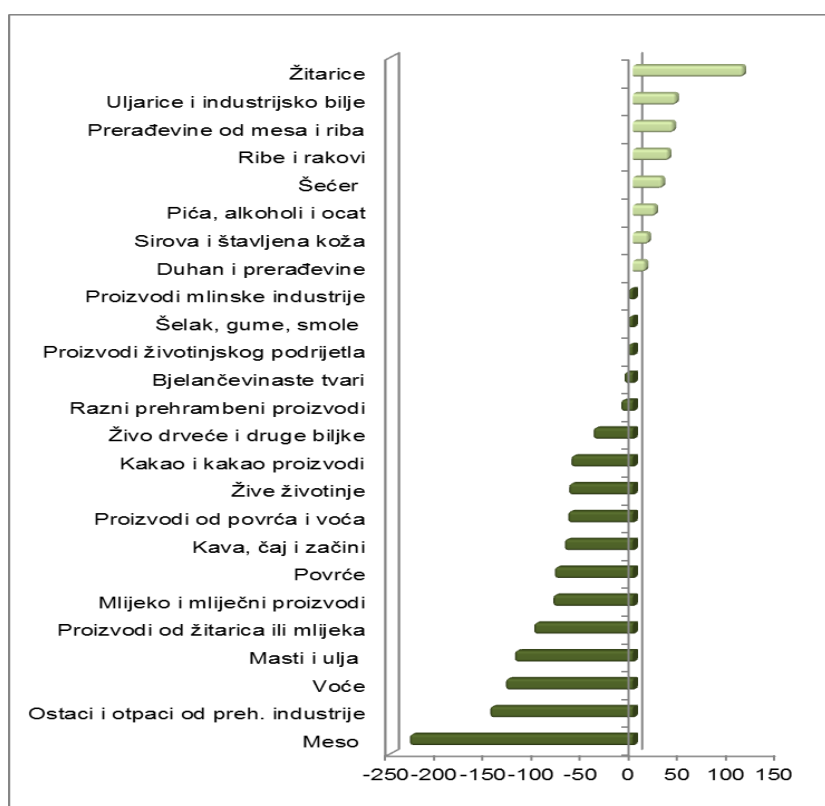
Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda heterogeniji je od izvoza te navedeni proizvodi čine 18,2% vrijednosti uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Među deset najvažnijih uvoznih proizvoda su i cigarete, pripravci za prehranu životinja, hrana za pse i mačke, kava te ulje uljane repice. Deset najvažnijih uvoznih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda čini 27,8% ukupne vrijednosti uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u RH.²²

²¹ http://staro.rifin.com/root/tekstovi/casopis_pdf/ek_ec_357.pdf (preuzeto 11.7.2014.)

²² <http://www.dzs.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

Gledano po skupinama proizvoda oznake carinske tarife hs 2 (grafikon 8), najveći je suficit u 2012. godini ostvaren izvozom žitarica (113,3 milijuna američkih dolara), uljanog sjemenja i plodova te industrijskog bilja (44,1 milijun američkih dolara), prerađevina od mesa i riba (41,3 milijuna američkih dolara), riba i rakova, mekušaca i ostalih vodenih beskralježnjaka (36,5 milijuna američkih dolara), šećera i proizvoda od šećera (30,1 milijun američkih dolara), pića, alkohola i octa (22,6 milijuna američkih dolara), sirove i štavljene kože (15,5 milijuna američkih dolara) te duhana i duhanskih prerađevina (12,7 milijuna američkih dolara).²³

Grafikon 8: Trgovinska bilanca razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda po najvažnijim skupinama u 2012. godini

Izvor: <http://www.mps.hr/default.aspx?ID=9567> (preuzeto 11.7.2014.)

²³ <http://www.hgk.hr/> (preuzeto 12.7.2014.)

8. ZAKLJUČAK

Tržište poljoprivrednih proizvoda određeno je prirodnim i društvenim čimbenicima. U prirodne čimbenike ubrajamo prirodna bogatstva te prirodne osobitosti poljoprivredne proizvodnje dok u društvene čimbenike ubrajamo specifičnost proizvodnje, podjelu rada i specijalizaciju, primjenu znanosti i tehnologije u proizvodnji i sl.

Na navedenom tržištu postoji niz problema iz razloga što je tržište poljoprivrednih proizvoda, usko, nerazvijeno, zatvoreno, prevladavaju sitna, nespécializirana gospodarstva. Ubraja se među najosjetljivija tržišta iz razloga što su proizvodi vezani za određeno područje i tlo, rok trajanja, sezonski karakter proizvodnje.

Upravo zbog navedenog, ali i njegove nesigurnosti i cijena proizvoda, situacija u poljoprivrednoj proizvodnji nije zadovoljavajuća. Dokle god naši poljoprivrednici muku muče s niskim cijenama svojih proizvoda, stoku ne mogu prodati ili ako ju uspiju prodati bivaju primorani dati svoj proizvod ili na crno bez potrebne papirologije, izdavanja računa te ispod minimalne proizvodne cijene, do tad u Hrvatsku ulazi nekvalitetna stoka te meso i mesne prerađevine. Ista je situacija i s drugim kategorijama i vrstama proizvoda.

Posebno veliki problem su mala obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Njima je jedini spas udruživanje u skupine proizvođača, klastere, kako bi opstali na tržištu. Problem je i to što u Hrvatskoj postoji monopol, barem kad govorimo o tržištu poljoprivrednih proizvoda, nema konkurencije koja je itekako bitna za poticanje razvoja i uspjeh.

U uvjetima suvremene poljoprivredne proizvodnje, bez obzira radi li se o obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima ili drugim gospodarskim subjektima, nužno je poznavanje svih smjernica kretanja tržišta poljoprivrednih proizvoda. Poljoprivredni proizvođači moraju shvatiti važnost prilagođavanja potrebama suvremenog tržišta, kako u pogledu proizvodnog programa proizvodnje i veličine, tako i dinamike dospjeća odnosno plasmana na tržištu. Moraju poznavati cjelokupni mehanizam oblikovanja cijena, kao i zahtjeve i želje potrošača. Istraživanje tržišta nešto je čemu se ne daje prevelika važnost kod poljoprivrednih proizvoda, ponajviše kod malih gospodarstava, ali njime se zapravo poljoprivrednim proizvođačima omogućava smanjenje tržišnog rizika, odnosno povećanje vjerojatnosti uspjeha.

Uspjeh na tržištu poljoprivrednih proizvoda može se dogoditi samo uz primjenu tržišne koncepcije, putem koje je moguće odgovoriti na pitanje koji proizvod proizvesti, koliko, po kojima cijenama, kakve kakvoće, pakiranja, asortimana, kroz koje prodajne kanale i u kakvom

odnosu s potrošačima koncipirati, proizvesti i prodati, odnosno, potrebno je unaprijed znati *što, kako i za koga proizvesti*. To ne mogu postaviti samo poljoprivredni proizvođači, već se tu mora aktivirati resorno ministarstvo uz svoje stručne službe i zajedničkim snagama pokušati napraviti zaokret na tržištu te postići barem izjednačavanje izvoza i uvoza poljoprivrednih proizvoda ili najvažnijih kategorija u poljoprivrednoj proizvodnji.

Poljoprivredno-prehrambeni sektor sudjeluje s 9,7% u ukupnoj vanjskotrgovinskoj razmjeni Hrvatske, manje u uvozu (9,1%) nego u izvozu (10,9%). U istom razdoblju Republika Hrvatska ima deficit kod poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i to između 280 milijuna dolara u 2000. i 1.225 milijuna dolara u 2008. godini. Pokrivenost uvoza izvozom kod poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je nešto povoljnija (58,7%) u odnosu na ukupnu vanjskotrgovinsku razmjenu (48,9%).

Najznačajniji izvozni proizvodi su šećer od šećerne repe i trske, cigare i cigarete od duhana te čokolada, a uvozni prehrambeni proizvodi-ostali, svježe svinjsko meso te živa goveda. Najviše poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (oko trećine ukupnog) izvozimo u Bosnu i Hercegovinu, a najviše uvozimo iz Njemačke (11,8%) i Italije (11,6%). Hrvatskoj su jako bitna susjedna tržišta te s Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom, Slovenijom i Srbijom ima pozitivnu vanjskotrgovinsku bilancu kod poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, a negativnu s Makedonijom. No, političke promjene povezane s ulaskom u Europsku uniju sigurno će utjecati na promjenu vanjskotrgovinske bilance i to negativno. Takvu situaciju treba dobro analizirati i iz nje izvući zaključke kako usmjeravati subjekte u poljoprivredi i koju poljoprivrednu proizvodnju poticati.

9. POPIS LITERATURE

1. Agencija za plaćanja u poljoprivredi (2012.): Priručnik za OPG, Zagreb
2. Andrijanić, I.(1999.):Vanjska trgovina, Kako poslovati s inozemstvom, Zagreb
3. Božić, M.; Gelo, R.; Sever-Koren, A. (veljača 2009.) Hrvatska poljoprivreda i Europska Unija: kojim putem naprijed?// Sociologija i prostor, Vol.43 No.1(167).
4. Deže, J.(2012.):Strategija upravljanja malim i srednjim gospodarstvima, Interna skripta, Poljoprivredni fakultet, Osijek,
5. Deže,J.;Kanisek,J.; Ranogajec, Lj.; Tolušić ,Z. i dr.(2008.):Agroekonomika, Osijek, Osječko baranjska županija
6. Državni zavod za statistiku, Godišnja izvješća (2002.-2012.)
7. Grgić i sur (travanj 2012.): Hrvatska vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, Agronomski glasnik, Vol.73 No.4-5
8. Grgić,Z.,Par,V.,Juračak,J.,Njavro,M.,Šakić,B. (2006.):Management u poljoprivredi Agronomski fakultet, Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb,
9. Horvatin, D. (2005.).Utjecaj države na poljoprivredno tržište, Poljoprivredni fakultet, Osijek
10. Hrvatska gospodarska komora, izvješća
11. Kolega, A. (1994.): Tržištvo poljoprivrednih proizvoda, Globus, Zagreb
12. Kolega, A. (1999.): Tržištvo u poljodjelstvu, Alfa, Zagreb
13. Kolega, A.; Božić, M.(2001.):.Hrvatsko poljodjelsko tržište, Tržištvo, Zagreb
14. Kovačić, D.(2005.):Izravna prodaja seljačkih proizvoda, teorijska polazišta i praktična primjena, Agrarno savjetovanje, Zagreb,
15. Ministarstvo poljoprivrede (2009.): Knjižica Hrvatske poljoprivrede, Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb
16. Par, V.(2009.):Smjernice hrvatskog voćarstva 2008.-2013.,Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet, Zagreb
17. Petrač,B.(2002): Agrarna ekonomika, Efos, Pfos, Osijek
18. Tolušić,Z.(2011.):Tržište i distribucija poljoprivrednih proizvoda, dopunjeno izdanje, Grafika Osijek, Osijek
19. Tolušić,Z.(2002):Tržište poljoprivrednih proizvoda, skripta, Poljoprivredni fakultet Osijek

20. Tolušić, Z.; Deže, J. (2001.). Tržišna orijentacija poljoprivrednih proizvoda i prehrambenih proizvoda prema potrebama kupca, Ekonomski pregled 5-6, 52, 634-645
21. Zmaić, K.; Petrač, B. (2002): Važnost poznavanja tržišta kao pretpostavka razvoja poljoprivrednih obiteljskih gospodarstava, Zavod za agroekonomiku, poljoprivredni fakultet Osijek, Osijek
22. Živoder, D. (2009): Politika cijena poljoprivrednih proizvoda u RH, Magistarski rad, Ekonomski fakultet Osijek

Internet:

- <http://www.mvep.hr/hr/o-hrvatskom-izvozu/>
- <http://www.mps.hr/>
- <http://www.dzs.hr/>
- <http://www.hgk.hr/>
- <http://eknjiznica.unipu.hr/816/>

10. SAŽETAK

Razvoj poljoprivredne proizvodnje i stvaranje poljoprivredno prehrambenih proizvoda izravno utječe na razvoj ukupnog gospodarstva Republike Hrvatske. Zbog toga je iznimno važno da vlada, odnosno Ministarstvo poljoprivrede kreira agrarnu politiku koja će omogućiti brži i uspješniji razvoj poljoprivrede. Svaki poljoprivredni proizvođač, da bi bio uspješan i razvijao svoj posao, osim poznavanja propisa mora poznavati i tržište poljoprivredno prehrambenih proizvoda. Brz razvoj i promjene u tehnologiji, komunikacijskim sustavima i svjetskoj trgovini utječe na stanje na tržištu. Razvoj i uspješnost pojedinog gospodarskog subjekta ovisi o stvaranju konkurentne prednosti i plasiranju proizvoda i na domaće i na inozemno tržište. Na temelju analize količine proizvodnje, otkupa, izvoza i uvoza te poticaja, poljoprivredni proizvođači, posebno obiteljska poljoprivredna gospodarstva, trebaju donijeti odluku o tome što proizvoditi, kako i za koga proizvoditi. Tim načinom djelovanja, uvažavajući situaciju na tržištu i praćenjem želja i potreba potrošača mogu smanjiti rizik poslovanja i osigurati opstanak i uspjeh na tržištu.

11. SUMMARY

The development of agricultural production and agricultural and food products directly influences the development of the overall Croatian economy. It is therefore very important that the Government and the Ministry of Agriculture adopt an agricultural policy that will promote quicker and more successful development of agriculture. In order to be successful and develop his business, every agricultural producer must not only know the regulations, but must also be familiar with the agricultural and food products market. The fast-paced development and changes in technology, communications systems and global trade influence the circumstances in the market. The development and the successfulness of a business depend on competitive advantage and on its ability to market its products locally and internationally. Agricultural producers, especially family farms, must make their decisions on what to produce, how and for who based on an analysis of production volume, purchase, exports, imports and state aids. By organising their business in this way, taking into consideration the circumstances in the market and keeping track of the consumers' wishes and needs, they can cut business risks and secure their survival and success in the market.

12. POPIS TABLICA

Red.br.	Naziv tablice	Str.
1.	Brojno stanje stoke	10
2.	Ratarska proizvodnja najvažnijih kultura	12
3.	Proizvodnja voća najvažnijih kultura	13
4.	Proizvodnja povrća, najvažnije kulture	15
5.	Vrijednost otkupljenih i prodanih proizvoda poljoprivrede	17
6.	Prikaz vanjskotrgovinske razmjene poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda po godinama	21
7.	Zemlje u vanjskotrgovinskoj razmjeni poljoprivredno prehrambenih proizvoda	22
8.	Izvoz-robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom	24
9.	Uvoz-robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom	25
10.	Vanjsko-trgovinska razmjena Republike Hrvatske	26

13. POPIS SLIKA

Red. br.	Naziv slike	Str.
1.	Struktura poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj	8
2.	Struktura zasijanih površina	11
3.	Struktura proizvodnje žitarica	11
4.	Struktura proizvodnje uljarica	11
5.	Struktura proizvodnje voća	13
6.	Struktura proizvodnje povrća	15
7.	Struktura otkupa i prodaje poljoprivrednih proizvoda	18
8.	Najznačajnija izvozna tržišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Republike Hrvatske u 2012. godini	34
9.	Najvažnija uvozna tržišta Republike Hrvatske poljoprivredno-prehrambenim proizvodima u 2012. godini	35
10.	Najvažniji izvozni poljoprivredno-prehrambeni proizvodi Republike Hrvatske u 2012. godini	36
11.	Najvažniji uvozni poljoprivredno-prehrambeni proizvodi Republike Hrvatske u 2012. godini	37.

14. POPIS GRAFIKONA

Red.br	Naziv grafikona	Str.
1.	Pokrivenost uvoza izvozom ukupno i za poljoprivredno-prehrambene proizvode i projekcija za 2013. godinu	27
2.	Deset vrijednosno najzastupljenijih proizvoda u ukupnom izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (prosjek 2005/2012. godina)	28
3.	Deset vrijednosno najzastupljenijih proizvoda u ukupnom uvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (prosjek 2005/2012. godina)	29
4.	Prvih vrijednosno deset izvoznih odredišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske (Ukupan izvoz=100)	30
5.	Prvih deset vrijednosno uvoznih odredišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske (Ukupan uvoz=100)	31
6.	Relativni vanjsko trgovinski saldo Hrvatske s nekim državama u razdoblju od 2005. do 2012. Godine	32.
7.	Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Republike Hrvatske od 2008. do 2012. godine	33
8.	Trgovinska bilanca razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda po najvažnijim skupinama u 2012. godini	38

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Diplomski rad

Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Sveučilišni diplomski studij, Agroekonomika

ANALIZA TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA U PERIODU

OD 2002. – 2012. GODINE

Zrinka Tolušić

Sažetak

Razvoj poljoprivredne proizvodnje i stvaranje poljoprivredno prehrambenih proizvoda izravno utječe na razvoj ukupnog gospodarstva Republike Hrvatske. Na temelju analize količine proizvodnje, otkupa, izvoza i uvoza te poticaja, poljoprivredni proizvođači, posebno obiteljska poljoprivredna gospodarstva, trebaju donijeti odluku o tome što proizvoditi, kako i za koga proizvoditi. Tim načinom djelovanja, uvažavajući situaciju na tržištu i praćenjem želja i potreba potrošača mogu smanjiti rizik poslovanja i osigurati opstanak i uspjeh na tržištu.

Rad je izrađen pri: Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Mentor: prof. dr. sc. Ružica Lončarić

Broj stranica: 49

Broj grafikona: 8

Broj tablica: 10

Broj literaturnih navoda: 22

Broj priloga: -

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: tržište, uvoz, izvoz

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić, predsjednik
2. prof. dr. sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc. dr. sc. Tihana Sudarić, član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Sveučilištu u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1d

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Graduate thesis

Faculty of Agriculture

University Graduate Studies, Agricultural Economics

ANALYSIS OF THE MARKET OF AGRICULTURAL PRODUCTS

FROM 2002. – 2012.

Zrinka Tolušić

Abstract:

The development of agricultural production and agricultural and food products directly influences the development of the overall Croatian economy. . Agricultural producers, especially family farms, must make their decisions on what to produce, how and for who based on an analysis of production volume, purchase, exports, imports and state aids. By organising their business in this way, taking into consideration the circumstances in the market and keeping track of the consumers' wishes and needs, they can cut business risks and secure their survival and success in the market.

Thesis performed at: Faculty of Agriculture in Osijek

Mentor: prof. dr. sc. Ružica Lončarić

Number of pages: 49

Number of charts: 8

Number of tables: 10

Number of references: 22

Number of appendices: -

Original in: Croatian

Key words: market, exports, imports

Thesis defended on date:

Reviewers:

1. prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić, president
2. prof. dr. sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc. dr. sc. Tihana Sudarić, member

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agriculture in Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Kralja Petra Svačića 1d.